

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

REZIDENCE LEOPOLDA VILÉMA KOLOVRAT-KRAKOVSKÉHO
V HROBECH NA PŘELOMU 18. A 19. STOLETÍ
VE SVĚTLE DOCHOVANÝCH INVENTÁŘŮ

Vedoucí práce: PhDr. Rostislav Smíšek, Ph.D.

Autor práce: Anna Fišerová

Studijní obor: Historie

Ročník: třetí

2015

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma *Rezidence Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského v Hrobech na přelomu 18. a 19. století ve světle dochovaných inventářů* jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 31. 7. 2015

.....
Anna Fišerová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat PhDr. Rostislavu Smíškovi, Ph.D., za jeho cenné rady, užitečné připomínky a poskytované konzultace, bez kterých by tato práce nevznikla. Poděkování patří také mé rodině a přátelům za jejich podporu po celou dobu studia.

Anotace

Předkládaná bakalářská práce se věnuje šlechtické barokní rezidenci Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského v Hrobech. Jejím cílem je rekonstrukce vnitřního uspořádání a materiálního vybavení sídla na přelomu 18. a 19. století. K poznání hmotné kultury hrobské rezidence využila autorka dochované zámecké inventáře z let 1795 a 1803. Předmětem zájmu je charakteristika jednotlivých místností sídla. Autorka se rovněž zabývá symbolickým významem výzdoby interiérů a předmětů, do kterých se promítal myšlenkový svět a hodnotový žebříček Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského a jeho rodiny. Zvláštní pozornosti se dostává mobiliáři a mimořádné sbírce nádobí, jež odrážely měnící se dobové trendy.

Annotation

This Bachelor's thesis is focused on the Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský's aristocratic baroque residence which is situated in the Hroby. The main objective of this thesis is reconstruction of the interior layout and material equipment of the seat at the turn of the 18th and 19th century. Like source of knowledge of the material culture of the seat there were used surviving castle inventory which were created in 1795 and 1803. The object of the interest is the characteristic of individual rooms of the seat. This work is also focused on symbolic meaning of the decoration of the interior and objects, which were reflected in world of the thought and value ladder of Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský and his family. There is paid special attention to furniture and extraordinary collection of cookware which reflect changing period trends.

Obsah

I. Úvod	7
II. Statek v Hrobech a jeho majitelé	16
II.1 Kolovrat-Krakovští	20
III. Zámecké interiéry	25
III.1 Interiéry šlechtických rezidencí v 18. a na počátku 19. století	25
III.2 Interiéry zámku v Hrobech na přelomu 18. a 19. století.....	30
IV. Hmotná kultura šlechtického sídla v Hrobech.....	39
IV.1 Nábytek	39
IV.2 Nádobí.....	44
V. Závěr	47
VI. Seznam použitých pramenů a literatury	50
VI.1 Archivní prameny	50
VI.2 Literatura.....	50
VII. Obrazové přílohy	58

I. Úvod

Šlechta v 18. století představovala v hierarchicky uspořádané společnosti málo početnou vrstvu,¹ která se od ostatních sociálních struktur odlišovala svým urozeným původem, chováním, vzděláním, majetkem, mocí a životním stylem.² Všechny tyto aspekty se zrcadlily také ve výzdobě a zařízení sídel, ve kterých urozenci pobývali. Výzkum každodennosti šlechtických rezidencí napomáhá k utvoření základní představy o podobě jejich interiérů. Především však umožňuje nahlédnout do soukromého života soudobé nobility a postihnout její myšlenkové světy.³

Nedílnou součástí každodenního života šlechtice tvořila hmotná kultura. K zevrubnému poznání hmotné kultury nejen urozené společnosti, ale také prostředí měst a venkova v delším časovém úseku výrazně přispěla klíčová práce kolektivu badatelů pod vedením Josefa Petráně.⁴ Tato dvoudílná publikace pojednává o téměř všech oblastech každodenního života a potřebách všech sociálních struktur středověké a raně novověké společnosti zemí Koruny české. Práci doplňuje bohatý obrazový materiál, který čtenáři napomáhá dokreslit představy o lidové kultuře a každodennosti předmoderní doby. Petránovy Dějiny hmotné kultury proto představují v českém prostředí ojedinělý syntetický pohled na každodenní život různých společenských vrstev ve výše uvedeném období.

Obdobnému tématu se také věnoval německý historik, jeden z průkopníků historickoantropologického přístupu, Richard van Dülmen. Autor ve své třídílné práci o každodenním životě v raném novověku postupně zevrubně rozebral jednotlivé vrstvy tehdejší společnosti.⁵ Soustředil se na různé pohledy lidského jednání a chování v raném

---

¹ O zastoupení šlechty ve společnosti 18. století například Ivo CERMAN, *Česká šlechta v době osvícení*.
² Václav BŮŽEK – Josef HRDLIČKA – Pavel KRÁL – Zdeněk VYBÍRAL, *Šlechta raného novověku v historickoantropologických proudech současné evropské historiografie*, Časopis Matice moravské 122, 2003, č. 2, s. 375.

³ Václav BŮŽEK, *Šlechta raného novověku v českém dějepisectví devadesátých let*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999 (= Opera historica 7), s. 19-20. O tom také například Václav BŮŽEK – Václav GRUBHOFFER – Libor JAN, *Wandlungen des Adels in den böhmischen Ländern*, Bohemia. Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder. A Journal of History and Civilisation in East Central Europe 54, 2014, s. 271-318.

⁴ Josef PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury I-II*, Praha 1985-1997.

⁵ Richard van DÜLMEN, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16. – 18. století) I-III*, Praha 1999-2006. V prvním dílu se Dülmen věnuje domu, rodině, dospívání, manželství a smrti. Druhý díl pojednává o způsobu života ve městě a na venkově. V posledním dílu se autor zabývá náboženstvím, pověrami, vývojem vzdělanosti a osvícenstvím.

novověku. V centru jeho zájmu tak stojí jedinec se svými pocity a myšlením. Dülmen se však věnoval především každodennosti na německém území. V českém prostředí byly některé prvky často vnímány zcela jinak. Nicméně se i přesto jedná po stránce koncepční a metodologické o velmi zajímavé a mimořádně inspirativní dílo pro české badatele.

Při studiu hmotné kultury šlechtických sídel vycházejí historikové z dochovaných účetních materiálů a především zámeckých inventářů, které zaznamenávají popis šlechticova majetku na určitém panství k pevnému datu.⁶ Tyto prameny umožňují badatelům nahlédnout do vnitřního uspořádání a vybavení jednotlivých budov. Z inventářních záznamů šlechtických sídel lze navíc vyčíst řadu informací o způsobu života urozenců, úrovni jejich vzdělání a zájmech. Rovněž napomáhají proniknout do každodenního života jednotlivých obyvatel rezidence a pochopit dobové vnímání společnosti a hodnoty nobility.

Zájem o zkoumání těchto písemných pramenů vzrostl především v sedmdesátých letech 20. století. V době, v níž se řada historiků odvrátila od „odosobněných“ politických dějin ke studiu každodennosti a lidové kultury.⁷ Nicméně existuje i několik prací z první poloviny 20. století. Mezi nejcennější patří průkopnická studie Františka Hrubého z roku 1927, v které se věnoval zámeckým a selským inventářům v předbělohorském období.⁸ Hrubý byl první, kdo ve svém pojednání upozornil na fakt, že se dosud jedná o badateli opomíjené a málo vyhledávané prameny. Historikové v této době však ještě nedokázali plně využít všechny informace, jež inventáře obsahují. Pouze stroze popisovali podobu jednotlivých sídel a zcela ignorovali například symboli-

---

⁶ Jiří KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500–1740)*, České Budějovice 2005 (Disertační práce), s. 24. O inventářích například Václav BŮŽEK, *Adelige und bürgerliche Nachlassinventare des 16. und 17. Jahrhunderts in den böhmischen Ländern*, in: Josef PAUSER – Martin SCHEUTZ – Thomas WINKELBAUER, *Quellenkunde der Habsburgermonarchie (16. - 18. Jahrhundert)*, Wien-München 2004, s. 468-476.

⁷ Jiří PEŠEK, *Pozůstalostní inventáře jako pramen poznání kultury každodenního života*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (= Opera historica 1), s. 30.

⁸ František HRUBÝ, *Selské a panské inventáře v době předbělohorské*, Český časopis historický (dále jen ČČH) 33, 1927, s. 21-59, 263-306. Mezi další starší studie patří například Zdeněk WIRTH, *Inventář zámku litomyšlského z roku 1608*, Časopis Společnosti přátel starožitností českých 21, 1913, s. 123-135; Josef PELIKÁN, *Březanův popis krumlovského hradu a zámku roku 1600*, Časopis Společnosti přátel starožitností českých 33, 1925, s. 174-177. Dále o tom také například Hynek GROSS, *Inventář zámku v Českém Krumlově sepsaný roku 1600 V. Březanem*, in: *Ročenka Vlastivědné společnosti jihočeské...za rok 1929*, České Budějovic 1930, s. 16-26; Vlasta FIALOVÁ, *Inventář hradu Lukova z let 1631-1634*, Naše Valašsko 6, 1940, s. 1-14.

ku a symbolický význam předmětů a jejich výzdoby. V naprosté většině případů se navíc věnovali pouze období před rokem 1620.

Poválečné marxistické dějepisectví začalo klást důraz především na uměleckou a hospodářskou stránku šlechtického sídla. Historikové využívali inventáře ke studiu kulturních, sociálních a hospodářských oblastí šlechtického velkostatku. Badatele do určité míry tematicky a metodologicky ovlivňovalo francouzské dějepisectví.⁹ Současně se začali pozvolna věnovat i pobělohorskému „temnému“ období, jež doposud stálo stranou jejich pozornosti.¹⁰ Jak upozornil Jiří Kubeš, za hlavní důvod nezájmu o tuto historickou etapu v předchozích desetiletích lze považovat mimořádně rozsáhlou pramennou základnu, včetně nepřeberného množství dochovaných zámeckých inventářů ze 17. a 18. století.¹¹

Marxističtí historikové se věnovali především feudální společnosti a fungování velkostatků.¹² Dále vznikla řada významných prací o architektuře, malířství a sochařství v 16. až 18. století.¹³ Badatelé však opomíjeli význam výzdoby, roli sídla či motivaci, jež přiměla šlechtice k výstavbě dané rezidence. Také nevěnovali žádnou pozornost vnitřní stránce architektonického počínání. Jejich práce postrádají hlubší zamyšlení nad symbolickým významem daných sídel. V centru jejich zájmu naopak stáli především umělci, kteří se při výstavbě sídel angažovali.¹⁴ Mezi významné práce tohoto období patří například publikace Jarmily Krčálové,¹⁵ Zdeňka Kalisty¹⁶ či Pavla Preisse.¹⁷

---

⁹ Josef VÁLKA, *Nejen 60. léta*, in: Ivana HOLZBACHOVÁ a kol., *Filozofie dějin. Problémy a perspektivy*, Brno 2004, s. 223-234.

¹⁰ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 6-7; Andrea HOLASOVÁ, *Poznámky k problematice studia inventářů raně novověkých šlechtických sídel jako jednoho z pramenů poznání kultury společnosti*, *Theatrum historiae* 2, 2007, s. 109-122, zde s. 110.

¹¹ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 6.

¹² O velkostatech a feudální společnosti například František MATĚJEK, *Feudální velkostatek a poddaný na Moravě s přihlédnutím k přilehlému území Slezska a Polska. Studie o přeměnách na feudálním velkostatku v druhé polovině 15. a v první polovině 16. století*, Praha 1959; Josef TLAPÁK, *Z předbělohorských inventářů českých velkostatků*, Vědecké práce ČSAZV z dějin zemědělství a lesnictví 1959, s. 179-185; Josef VÁLKA, *Hospodářská politika feudálního velkostatku na předbělohorské Moravě*, Praha 1962; Josef PETRÁŇ, *Zemědělská výroba v Čechách v druhé polovině 16. a počátkem 17. století*, Praha 1963.

¹³ Eva ŠAMÁNKOVÁ, *Architektura české renesance*, Praha 1961; Jaromír NEUMANN, *Český barok*, Praha 1974; Josef VÁLKA, *Manýrismus a baroko v české kultuře 17. a první poloviny 18. století*, *Studia Comeniana et Historica* 19, 1978, s. 155-213. Srov. také práce TÝŽ, *Manýrismus a baroko v české kultuře*, in: Jiří KROUPA – Tomáš KNOZ (edd.), *Josef Válka. Mýšlení a obraz v dějinách kultury: studie, eseje, reflexe*, Brno 2009, s. 39-92.

¹⁴ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 7.

¹⁵ Jarmila KRČÁLOVÁ, *Centrální stavby české renesance*, Praha 1974; TÁŽ, *Renesanční stavby B. Maggiho v Čechách a na Moravě*, Praha 1986.

Historické bádání po roce 1989 přesunulo svou pozornost k dějinám šlechty, které byly v předchozích desetiletích výrazně opomíjeným tématem. Při studiu nobility a jejích sídel se pod vlivem západoevropské a americké historiografie začala uplatňovat nová metodologická východiska.¹⁸ Badatele od počátku devadesátých let silně ovlivňuje studium dějin mentalit, sociální a kulturní antropologie. Rovněž výzkum každodennosti šlechtických sídel již není založený pouze na popisném pojetí. Historikové a historičky se snaží pomocí dochovaných zámeckých inventářů a dalších pramenů proniknout do myšlenkového světa urozeného jedince a poznat kulturu jeho každodenního života.¹⁹

Domácí a zahraniční dějepisce se však nezajímá pouze o šlechtická sídla, ale svou pozornost obrací rovněž k inventárním popisům měšťanského a selského majetku.²⁰ Již v devadesátých letech 20. století vzniklo k tomuto tématu několik klíčových prací z pera Jiřího Peška, Václava Bůžka či Zdeňka Hojdy.²¹ Badatelé využívají inventáře jako pramen k poznání struktury a vybavení domácností nižších lidových vrstev. Snaží se proniknout do jejich každodenního života a přiblížit hmotnou i duchovní kulturu selského a měšťanského obyvatelstva. Dalším zajímavým příspěvkem ke studiu inventářů jsou práce Bohumíra Smutného, který se věnuje inventářům šlechtických manu-

---

¹⁶ Zdeněk KALISTA, *Česká barokní gotika a její žďárské ohnisko*, Praha 1970, TÝŽ, *Století andělů a d'áblů. Jihočeský barok*, Jinočany 1994.

¹⁷ Pavel PREISS, *Panoráma manýrismu. Kapitoly o umění a kultuře 16. století*, Praha 1974; TÝŽ, *Boje s dvouhlavou saní. František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách*, Praha 1981; TÝŽ, *Italští umělci v Praze. Renesance. Manýrismus. Baroko*, Praha 1986.

¹⁸ V. BŮŽEK, *Šlechta raného novověku*, s. 7.

¹⁹ TAMTÉŽ, s. 18-19.

²⁰ M. NEUDERTOVÁ, „*Item ve velké fraucimřě ...*“, s. 165-166.

²¹ Jiří PEŠEK, *Pražské knihy kšaftů a inventářů. Příspěvek k jejich struktuře a vývoji v době předbělohorské*, *Pražský sborník historický* 15, 1985, s. 79-87; Václav BŮŽEK – Hana BŮŽKOVÁ – Jana STEJSKALOVÁ, *Měšťanské domácnosti v předbělohorských jižních Čechách. Prameny, metody, stratifikace*, *Jihočeský sborník historický* 59, 1990, s. 65-80; J. PEŠEK, *Pozůstalostní inventáře*, s. 30-42; Zdeněk HOJDA, *Výtvarná díla v domech staroměstských měšťanů v letech 1627-1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy I*, *Pražský sborník historický* 26, 1993, s. 38-100; TÝŽ, *Kulturní investice staroměstských měšťanů v letech 1627-1740. Příspěvek k dějinám kulturní barokní Prahy II*, *Pražský sborník historický* 27, 1994, s. 47-102. O měšťanských a selských domácnostech také výběrově Josef HANZAL, *Předbělohorské poddanské inventáře*, *Český lid* 50, 1963, s. 169-174; Lýdia PETRÁŇOVÁ – Josef VAŘEKA, *Vybavení venkovské zemědělské usedlosti v době předbělohorské (na pozadí poddanských inventářů)*, *Archaeologia Historica* 12, 1987, s. 277-285; Michaela NEUDERTOVÁ, *Domácnosti lounských měšťanů v předbělohorské době*, in: Jaroslav PÁNEK (ed.), *Česká města v 16. – 18. století. Sborník příspěvků z konference v Pardubicích 14. a 15. listopadu*, Praha 1991, s. 245-251; Josef GRULICH – Pavel MATLAS, *Hmotná kultura a projevy mentality venkovské společnosti (jižní Čechy, 17. - 18. století)*, *Český lid* 96, 2009, s. 1-34.

faktur.²² Hlavním předmětem jeho zájmu jsou plátenické manufaktury v Potštejně, jež v polovině 18. století založil Jan Ludvík Harbuval Chamaré.²³

Prozatím k nemodernějším metodologickým inspiracím, které se v poslední době uplatnily při studiu raně novověkých šlechtických inventářů, patří koncept symbolické komunikace.²⁴ Na základě inventárních záznamů šlechtických rezidencí a pramenů osobní povahy se někteří historikové snaží proniknout do myšlenkového světa uroence a pochopit jeho dobové vnímání, hodnotový žebříček, vzdělání, zájmy či osobní vkus. Vedle toho usilují o zachycení struktury sídla a každodenního života jeho obyvatel. Pozorují technický pokrok a působení cizích kulturních vlivů na dobovou společnost.²⁵ Nemalé oblibě se v posledních letech těší rovněž studium šlechtických uměleckých sbírek, kdy badatelé vycházejí ze zajímavých soupisů zámeckých knihoven²⁶ a obrazáren.²⁷ Nicméně i nadále zůstávají v centru jejich pozornosti šlechtické rezidence 16. a 17. sto-

---

²² Ze starších prací například Jindřich ŠEBÁNEK, *Textilní podniky moravských Kouniců*, Časopis matice moravské 55, 1931, s. 95-168, 418-468.

²³ Bohumír SMUTNÝ, *Jan Ludvík Harbuval Chamaré a jeho hospodářský a organizační činnost*, Sborník prací východočeských archivů 1, 1970, s. 81-100; TÝŽ, *Jan Ludvík Harbuval ze Chamaré, zakladatel plátenické manufaktury v Potštejně a jeho rodina*, in: Procházka staletími. Sborník příspěvků k padesátinám PhDr. Vladimíra Wolfa, Hradec Králové 1993, s. 159-168; TÝŽ, *Loscani a Chamaré o východočeském plátenictví. Studie o hospodářské politice habsburské monarchie mezi slezskými válkami a válkou sedmiletou a edice korespondence z let 1754-1757*, Zámorsk 1998.

²⁴ O symbolické komunikaci Barbara STOLLBERG-RILINGER, *Symbolische Kommunikation in der Vormoderne. Begriffe – Thesen – Forschungsperspektiven*, Zeitschrift für historische Forschung 31, 2004, s. 489-527; Barbara STOLLBERG-RILINGER – Tim NEU – Christina BRAUNER, *Alles nur symbolisch? Bilanz und Perspektiven der Erforschung symbolischer Kommunikation*, Köln-Weimar-Wien 2013.

²⁵ O tom výběrově například Václav BŮŽEK, *Türkische Motive in der Selbstdarstellung von Adelligen in den böhmischen Ländern zu Beginn der Neuzeit*, in: Gabriele HAUG-MORITZ – Ludolf PELIZAEUS (edd.), *Repräsentation der islamischen Welt im Europa der Frühen Neuzeit*, Münster 2010, s. 95-126; TÝŽ, *Jan Žižka v paměti Ferdinanda Tyrolského na Ambrasu*, in: Robert NOVOTNÝ – Petr ŠÁMAL a kol., *Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy. K počtě Petra Čorneje*, Praha 2011, s. 320-328.

²⁶ Ke knihovním sbírkám výběrově například Jitka RADIMSKÁ, *Knihovna šlechtičny. Francouzské knihy Marie Ernestiny z Eggenbergu na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2007; TÁŽ a kol., *Ve znamení havranů. Knižní svírka rodiny Eggenbergů na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2011.

²⁷ K zámeckým obrazovým sbírkám Lubomír SLAVÍČEK, *Dvě podoby barokního šlechtického sběratelství 17. století v Čechách – sbírky Otty Nostice ml. (1608-1665) a Františka Antonína Berky z Dubé (1649-1706)*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Život na dvorech barokní šlechty*, České Budějovice 1996 (= Opera historica 5), s. 483-513; TÝŽ, „Sobě, umění, přátelům“. Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650-1939, Brno 2007; TÝŽ, *Prolegomena ke sbírkám obrazů hraběcí rodiny Thunů. Historie obrazové sbírky děčínské větve hraběcí rodiny Thunů 1. část (1628-1814)*, in: František ŠUMAN, *Mistrovská díla thunovské obrazárny na děčínském zámku*, Děčín 2014, s. 9-28; TÝŽ, *Zámecká obrazárna v Rájci nad Svitavou a sběratelství rodu ze Salm-Reifferscheidtů ve světle pramenů*, Opuscula historiae artium 63, 2014, s. 94-119.

letí.²⁸ Výjimkou jsou práce, které pocházejí z pera historika umění, Jiřího Kroupy. Ten se zabývá urozenou osvícenskou společností a jejími sídly na Moravě v 18. a na počátku 19. století.²⁹

Z výše uvedeného přehledu metodologických východisek a literatury vyplývá, že výzkum šlechtických rezidencí má v české historiografii dlouholetou tradici. Toto konstatování se však netýká, jak ostatně autorka naznačila v předchozím odstavci, druhé poloviny 18. a 19. století. Každodennost sídel urozené společnosti tohoto období zůstává v současné historiografii jakýmsi „bílým místem“. Záměrem předkládané kvalifikační práce je přispět ke studiu hmotné kultury šlechtických rezidencí na sklonku 18. a počátku 19. věku. Autorka si klade za cíl rekonstruovat podobu venkovského barokního sídla v Hrobech na přelomu 18. a 19. století, které vlastnil hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský. Předkládaná práce má zjistit, jak přítomné zařízení a jednotlivé předměty odrážely myšlenkové světy a hodnoty majitele zámku a celé urozené společnosti sledovaného období. Autorka využívá především metody historické antropologie, kulturních dějin a v neposlední řadě také dějin každodennosti. Na základě rekonstrukce vnitřního uspořádání a vybavení rezidence se bude snažit nalézt odpovědi na následující otázky. Odráželo se v hmotném vybavení sídla nějakým způsobem společenské postavení, zájmy či náboženské vyznání majitele? Odpovídaly uvedené předměty (ne)každodenní potřeby dobovým šlechtickým standardům? Jednalo

---

²⁸ Václav BŮŽEK, *Domácnosti nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, in: Lenka BOBKOVÁ (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. – 18. století*, Ústí nad Labem 1992 (= Acta Universitatis Purkynianae, Philosophica et historica 1, Studia Historica 1), s. 42-64; Václav LEDVINKA, *Funkce venkovských rezidencí a pražských paláců jihočeské šlechty v 16. a 17. století*, in: L. BOBKOVÁ (ed.), *Život na šlechtickém sídle*, s. 28-41; Josef HRDLÍČKA, *Nově objevený inventář renesančních interiérů zámku v Telči z roku 1589*, Jihočeský sborník historický 63, 1994, s. 178-184; Michaela NEUDERTOVÁ, „*Item ve velké fraucimřě před lusthausem se nachází...*“ *Příspěvek ke studiu inventářů pozdně renesančních rezidencí v severozápadních Čechách*, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), *Aristokratické rezidence*, s. 163-199; Olga BEDNÁŘOVÁ, *Teplický zámek ve světle konfiskačního inventáře z roku 1634*, Zprávy a studie Regionálního muzea v Teplicích 23, 2000, s. 105-137; Martin PLEVA, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty ve světle pozůstalostních inventářů*, Časopis moravského muzea – vědy společenské 85, 2000, č. 1, s. 131-155.

²⁹ Jiří KROUPA, „*Lieu de plaisance*“ *und das barocke Mähren. Notizen zu einem „französischen Modus“ in der Architektur des 18. Jahrhunderts*, Umění 43, 1995, s. 317-337; TÝŽ, *Dietrichštejnský palác v Brně a Ludwig Sebastian Kaltner*, Umění 46, 1998, s. 522-547; TÝŽ, *Zámek Valtice v 17. a 18. století*, in: Emil KORDIOVSKÝ (ed.), *Město Valtice*, Brno 2001, s. 155-196; TÝŽ, *Alchymie štěstí. Pozdní osvícenství a moravská společnost 1770-1810*, Brno 2006. Srov. Lubomír SLAVÍČEK, *Bibliografie Jiřího Kroupy*, in: Lubomír SLAVÍČEK – Pavel SUCHÁNEK – Michaela ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ (edd.), *Chvála ciceronství. Umělecká díla mezi pohádkou a vědou*, Brno 2011, s. 313-340.

se o drahé a luxusní předměty? Vypovídalo zařízení rezidence něco o každodenním životě urozence?

V první části předkládané bakalářské práce se autorka bude věnovat dějinám hrobské tvrze a předkům majitele sídla na přelomu 18. a 19. století, hraběte Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského. Následně obecně charakterizuje podobu šlechtických sídel zmiňovaného období. Neopomene ani venkovské rezidence a jejich úlohu v 18. věku. Poté se autorka bude snažit zrekonstruovat vnitřní uspořádání hrobského zámku a zamyslet se nad symbolikou předmětů, jež se nacházely v jednotlivých místnostech. V závěrečné části se na příkladech mobiliáře a sbírek nádobí pokusí naznačit měnící se módní, kulturní a civilizační trendy, které ovlivňovaly dobovou společnost.

Také šlechtický rod Kolovratů pozornosti historiků doposud uniká. Zatím nikdo nepodrobil tuto starobylou šlechtu rozsáhlejšímu historickému bádání.³⁰ Proto autorka při sestavování stručných dějin kolovratského rodu vycházela především z moderních genealogických příruček³¹ a Ottova slovníku naučného.³² Pro dokreslení historie sídla a zámeckého okolí využila regionálně zaměřené studie z pera Romana Cikharta, který se systematicky věnoval dějinám Táborska.³³ Mnoho cenných informací poskytla autorce rovněž rozsáhlá místopisná práce Augusta Sedláčka, kterému se podařilo zmapovat dějiny většiny zámeckých a hradních objektů v Čechách.³⁴

Z literatury získané informace o historii Kolovratů autorka doplnila několika údaji ze stručného rodopisu kolovratských pánů, který je uložen ve Státním oblastním archivu Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Rodinném archivu Kolovratů-Krakovských, Radenín.³⁵ K vytvoření komplexního obrazu zámeckého okolí posloužila

---

³⁰ Mezi práce, které podávají stručný nástin genealogie kolovratského rodu, patří například Vlastimil BORŮVKA, *Genealogie rodu pánů z Kolovrat*, Heraldika a genealogie 25, 1992, č. 1, s. 1-120; Vlastimil BORŮVKA – Josef KRÁM – Jakub PAVEL, *Dějiny Rychnova nad Kněžnou a rodu pánů z Kolovrat*, Praha 2000.

³¹ Jan HALADA, *Lexikon české šlechty. Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1992; Petr MAŠEK, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 1999.

³² *Ottův slovník naučný XIV*, Praha 1899.

³³ Roman CIKHART, *Okres Tábořský. Popis historicko-archeologický s rodokmeny*, Tábor 1907; TÝŽ, *Táborsko. Popis přírodní, historický a národopisný*, Tábor 1922; TÝŽ, *Popis Táborska. Soupis archeologických, historických, lidových a přírodních památek politického okresu tábořského s přehledem příslušné literatury*, Tábor 1947.

³⁴ August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého I-XV*, Praha 1880-1927.

³⁵ Státní oblastní archiv (dále jen SOA) Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Rodinný archiv (dále jen RA) Kolovratů-Krakovských, Radenín, inv. č. 10, sign. I. A1.

také hrobská farní³⁶ a obecní kronika.³⁷ Pro charakteristiku interiérů a vnitřního uspořádání šlechtické rezidence v Hrobech autorka využila dvou dochovaných, německy psaných zámeckých inventářů, jež jsou uloženy rovněž ve Státním oblastním archivu Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatku Radenín. Inventární záznamy zachycují zámecké zařízení v letech 1795 a 1803.³⁸

Inventáře se zpravidla pořizovaly při změně majitele sídla. Byly nepostradatelnou součástí prodeje daného objektu novému vlastníkovi. Inventarizační záznamy se dále sepisovaly v souvislosti s poručnickým řízením nebo při konfiskacích.³⁹ Jaký však byl důvod sepsání inventářů šlechtického sídla v Hrobech, se autorce nepodařilo zjistit. Majitelem hrobského zámku byl na přelomu 18. a 19. století hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský, který jej vlastnil od roku 1753 až do své smrti v roce 1809. Inventarizace tudíž se změnou majitele zřejmě nesouvisela. Jelikož Leopold zakoupil rezidenci krátce po její výstavbě, je možné, že až ke konci 18. století byla budova zařízena na takové úrovni, aby v ní panstvo mohlo dlouhodobě pobývat. Autorka se domnívá, že právě z tohoto důvodu došlo teprve roku 1795 k prvnímu pořízení inventárního soupisu zámeckého vybavení v Hrobech.⁴⁰

S prohlídkou šlechtického sídla zpravidla začínala inventarizační komise v reprezentativních a společenských místnostech (v sále nebo jídelně), případně v soukromých pokojích pána a paní domu.⁴¹ Následovaly prostory pro hosty a další „parádní“ pokoje. Teprve po zinventarizování té části sídla, jež byla určena šlechtické společnosti, se sestupovalo do přízemí zámku, kde se většinou nacházely pokoje personálu, kanceláře, kuchyně, spíže a sklepy.⁴² Komise mohla při své činnosti postupovat dvěma způsoby. Za prvé procházela jednotlivými místnostmi rezidence a postupně zaznamenávala věci, které se v nich nacházely. V druhém případě, jenž byl obvyklejší, předměty

---

³⁶ Římskokatolická farnost Hroby, *Liber Memorabilium Hrobyensis (Farní kronika Hroby)*, nepag.

³⁷ Státní okresní archiv Tábor (dále jen SOkA), Místní národní výbor Hroby, inv. č. 1.

³⁸ SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Radenín, inv. č. 565, sign. VI J/2a, kart. 36. Písaři při sepisování zámeckého vybavení používali úřední němčinu a novogotické kurzivní písmo, takzvaný kurent. Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Praha 1994, s. 81.

³⁹ Václav BŮŽEK, *Paměť v heraldické výzdobě předmětů hmotné kultury šlechtických sídel 16. a 17. století*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 37-57, zde s. 37.

⁴⁰ Starší inventáře šlechtické rezidence v Hrobech se v archivu nenacházejí.

⁴¹ M. PLEVA, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty*, s. 133.

⁴² TAMTÉŽ.

roztřídila podle jejich funkce či výrobního materiálu.⁴³ Inventární záznamy z hrobského zámku byly sestaveny podle jednotlivých pokojů. Vyplývá z nich, že toto sídlo bylo členěno obdobně jako jiné barokní venkovské rezidence šlechty na prahu novověku.⁴⁴

Zámek v Hrobech s největší pravděpodobností sloužil jen k příležitostným pobytům majitele a jeho rodiny. Společenské postavení hraběte Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského, které vyplývalo z jeho působení ve významných zemských úřadech, si zřejmě vyžadovalo jeho stálou přítomnost v Praze nebo ve Vídni. O tom, že se v budově příliš nepobývalo, svědčí charakter obou dochovaných zámeckých inventářů, které se až na několik výjimek téměř shodují.⁴⁵ Největší pozornosti se v inventárních soupisech dostává nábytku a nádobí. Naopak zde zcela chybí osobní předměty jako například šaty, šperky, knihy nebo ložní prádlo. Inventarizace těchto složek totiž byla obvyklejší spíše u pozůstalostního řízení.

---

⁴³ Václav BŮŽEK, *Každodenní kultura jihočeských měšťanů v předbělohorské době*, in: TÝŽ (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst*, s. 43-69, zde s. 44; TÝŽ, *Paměť v heraldické výzdobě*, s. 37.

⁴⁴ Více o tom níže v kapitole III. 1 Interiéry šlechtických rezidencí v 18. a na počátku 19. století. Srov. Pavel PREISS – Mojmir HORYNA – Pavel ZAHRADNÍK, *Zámek Trója u Prahy. Dějiny, stavba, plastika a malba*, Praha 2000; Rostislav SMÍŠEK, *Rezidence a dvůr hraběte Jana Adama Questenberka v Jaroměřicích nad Rokytnou v první polovině 18. století*, České Budějovice 2001 (Diplomová práce); J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, České Budějovice 2005.

⁴⁵ Více o tom níže, v kapitole III. 2 Interiéry zámku v Hrobech na přelomu 18. a 19. století.

II. Statek v Hrobech a jeho majitelé

Hroby leží v Jihočeském kraji, přibližně 15 kilometrů východně od okresního města Tábora.⁴⁶ Přestože se jedná o velmi malou obec, vyskytuje se zde celá řada pamětihodností. Okolí dominuje gotický kostel, fara, barokní zámek, hospodářský dvůr, zámecká zahrada a bývalá škola. Název obce je s největší pravděpodobností odvozen od „hrobů“, neboť dříve se v okolí místního kostela Nanebevzetí Panny Marie nacházel hřbitov, o čemž také svědčí množství nalezených kosterních pozůstatků.⁴⁷ Jméno Hroby pak může pocházet i od „hrbů“, protože zdejší krajina je značně pahorkovitá, neboť právě v této oblasti začíná Českomoravská vysočina.⁴⁸ Nadmořská výška se v těchto místech pohybuje okolo 500 metrů nad mořem.⁴⁹

Nejvýraznější stavbou v Hrobech je zcela jistě již zmíněný farní kostel Nanebevzetí Panny Marie, poprvé písemně doložený již v roce 1358.⁵⁰ Jedná se o jednodílní gotickou stavbu s gotickým presbytářem a sakristií. Roku 1724 byla k budově přistavěna hranolovitá věž.⁵¹ Vnitřní zařízení pochází převážně z doby před polovinou 18. století.⁵² Kostelním interiérem dominuje hlavní, bohatě zdobený baldachýnový oltář s ornamenty a sochami světců. Mezi nejvýznamnější patří gotická socha Madony z poloviny 15. věku.⁵³ V letech 1596, 1666 a 1791 chrám vyhořel. K jeho obnovení po posledním požáru došlo až roku 1828.⁵⁴ Již v 16. století byl zbaven fary a zřízení nové se zdejší obyvatelé dočkali až na konci padesátých let 18. věku.⁵⁵

Hrobský kostel zřejmě původně splňoval úlohu takzvaného kostelce.⁵⁶ Sloužil jako ohrazené útočiště pro lid, který se uvnitř shromažďoval v dobách, kdy hrozilo od nepřátel vážné nebezpečí. Takové kostely se lidově označovaly jako „hrůby“.⁵⁷

---

⁴⁶ Marie PAVLÁTOVÁ – Marek EHRLICH, *Zahrady a parky jižních Čech*, Praha 2004, s. 290.

⁴⁷ SOKA Tábor, Místní národní výbor Hroby, inv. č. 1.

⁴⁸ TAMTÉŽ.

⁴⁹ M. PAVLÁTOVÁ – M. EHRLICH, *Zahrady*, s. 290.

⁵⁰ R. CIKHART, *Táborsko*, s. 22.

⁵¹ Věž původně stála nad sakristií, ve které jsou dodnes zachované staré točité schody. Emanuel POCHÉ a kol., *Umělecké památky Čech I*, Praha 1977, s. 471.

⁵² TAMTÉŽ, s. 472.

⁵³ TAMTÉŽ. Jelikož však cenné vybavení lákalo stále vyšší počet zlodějů, je většina mobiliáře uložena v depozitáři (včetně nádherné Hrobské madony).

⁵⁴ R. CIKHART, *Popis Táborska*, s. 60-61.

⁵⁵ TÝŽ, *Táborsko*, s. 22.

⁵⁶ TÝŽ, *Popis Táborska*, s. 62.

⁵⁷ Staročeské slovo „hrůby“ bylo pojmenování pro valy nebo násypy. Výraz lze tedy chápat jako synonymum slova hradiště. TAMTÉŽ.

Od tohoto slova se také někdy odvozuje název celé osady. Bohužel se kvůli častým přestavbám chrámu a stavebním úpravám jeho okolí nedochovaly sebemenší stopy původního opevnění.⁵⁸

Ve farních a především klášterních kostelech, které byly součástí šlechtických venkovských rezidencí, se již od konce středověku stále více objevovaly rodinné panské hrobky. Ty se zpravidla nacházely pod presbytářem, jenž byl ve středověku vyhrazen pouze pro duchovenstvo. Takto situovaná hrobka měla daný rod zviditelnit a prezentovat jeho vládu před širší masou lidí.⁵⁹ Rovněž v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Hrobech, který společně s farou stojí jen kousek od zámecké brány, je pohřbena celá řada bývalých hrobských pánů, jimž také náleželo patronátní právo tohoto chrámu. Odpočívá zde i majitel zmiňované rezidence v letech 1753-1809, český a rakouský kancléř, hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský. Vchod do krypty, kterou sdílí společně s dalšími členy svého rodu, se nalézá přímo před obětním stolem.⁶⁰

U vstupní brány kostela je vystaveno několik mohutných náhrobních kamenů s nápisy, postavami a znaky někdejších držitelů panství, kteří byli v chrámu pochováni (Smrčků z Mnichu, Fellnerů z Feldeku a Kochů).⁶¹ Náhrobky původně kryly celkem prosté panské hroby uvnitř kostela. Byly vsazené do podlahy ve střední části lodi, ale kvůli značnému opotřebení je nechal tehdejší patron, hrabě Alois Kolovrat-Krakovský, na konci 19. století ze země vyjmout a umístit ven, podél kostelních zdí.⁶²

---

⁵⁸ TAMTÉŽ.

⁵⁹ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 169.

⁶⁰ Hrobka byla otevřena při přestavbách chrámu koncem 19. století za přítomnosti patrona kostela, hraběte Aloise Kolovrat-Krakovského, jeho manželky Klotildy, místního faráře Antonína Říhy a několika dalších osob. „Do hrobky vede asi 8 cihelných schodů. Hrobka sama jest podoby klenutého sklípku velikosti asi pro šest rakví. Na samém kraji nalézala se rakev s tělem jeho Excellence hraběte Leopolda Krakovského z Kolovratů († 2. 11. 1809). Víko rakve bylo sundané. Tělo v šatě černém bylo dosti zachovalé; lebka s šedým vlasem, vyklenutým čelem. Vedle něho nalézala se rakev s tělem Arnošta hraběte z Kolovratů († 12. 10. 1826) oblečeným ve vojenský šat hnědé barvy. Vedle něho nalézala se rakev s tělem Terezie hraběnky z Waldštejnů rozené Kolovratové († 17. 2. 1830) přikrytým žlutavou hedvábnou látkou, z níž si kousek pan patron na památku vzal. Tato byla poslední v hrobce pohřbena. Od té doby se již v kostele v hrobkách mrtvolý pochovávat nesměly. Od rakve její až ke kraji hrobky nalézala se hromádka zdetlelých kostí promísených s kusy shnilých dřev z rakví a šatů v 16. a 17. století zemřelých členů rodiny Smrčků a jiných. Po přehlídnutí hrobky byla vyhnána zedníky z nejnižšího schodu k vrcholku klenby cihlová zídka, již vchod k mrtvým zamezen. Nahoře pak přikryta náhrobním kamenem.“ Římskokatolická farnost Hroby, *Liber Memorabilium Hrobyensis*, nepag.

⁶¹ R. CIKHART, *Popis Tábořska*, s. 61-62.

⁶² Římskokatolická farnost Hroby, *Liber Memorabilium Hrobyensis*, nepag.

Pomníky mají uchovávat památku na místní pány a patrony chrámu Nanebevzetí Panny Marie. Nápisy na nich jsou již však z velké části nečitelné.⁶³

Bezesporu největší část hrobského návrší zaujímají pozemky šlechtického sídla, v jehož centru stojí jednopatrový barokní zámek s věžičkou.⁶⁴ Součástí zámeckého areálu je rovněž poměrně rozsáhlý komplex správních a hospodářských budov. Rezidenci na počátku 19. století obklopovaly zelinářské a ovocné sady.⁶⁵ Jižní část zámeckého areálu, který v současnosti rozděluje silnice, vymezuje kamenná zeď s klasicistní bránou a kovanými vraty, za níž se nachází klasicistní altán s vyhlídkou a malou kašnou. V těchto místech se v 19. věku rozkládala okrasná zahrada, na jejíž západní straně se dodnes dochovala zchátralá oranžerie.⁶⁶

Nejstarší zmínky o obci se váží k roku 1376, kdy byl majitelem místní tvrze Smil z Hrobů.⁶⁷ V 15. století zde pobývali Hrobští ze Sedlce.⁶⁸ Jiřík Hrobský ze Sedlce, horlivý katolík, přikoupil ve druhé polovině 15. věku panství Radenín,⁶⁹ kam následně přesídlil a o Hroby se již dále nestaral. Ty během následujících let zcela zpustly. Dokonce se přestalo používat i jméno osady, protože kromě kostela a fary ve vesnici nic jiného nezůstalo.⁷⁰

Od počátku 16. století vlastnili Hroby, Radenín i Sedlec Smrčkové z Mnichu. Po smrti Petra Smrčky v roce 1529 si majetek rozdělili jeho tři synové – Jiřík, Oldřich a Jan.⁷¹ Pánem na Radeníně se stal Oldřich, hrobské správy se ujal Jiřík.⁷² V této době se v okolí kostela Nanebevzetí Panny Marie začali lidé opět usazovat a během následujících let zde vyrostlo i několik nových chalup.⁷³ Po Jiříkově smrti (asi roku 1577) podědil panství v Hrobech jeho syn Jan. Ten ho však ještě téhož roku prodal svému strýci Oldřichovi staršímu Smrčkovi, který sídlil v Radeníně.⁷⁴ Držba byla poté opět rozdělena

---

⁶³ TAMTÉŽ.

⁶⁴ M. PAVLÁTOVÁ – M. EHRLICH, *Zahrady*, s. 290-291.

⁶⁵ TAMTÉŽ.

⁶⁶ V současné době se park výrazně neudržuje a je ve značně zanedbaném stavu. TAMTÉŽ.

⁶⁷ Karel TRÍSKA a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku V. Jižní Čechy*, Praha 1986, s. 79.

⁶⁸ Sedlečko (původně Sedlec) je malá usedlost, která se nachází přibližně 1 kilometr jihovýchodně od Hrobů. Jedná se o původní sídlo Hrobských ze Sedlce.

⁶⁹ Obec Radenín leží asi 13 kilometrů jihovýchodně od Tábora.

⁷⁰ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého IV. Vysočina tábořská*, Praha 1995, s. 330.

⁷¹ K. TRÍSKA a kol., *Hrady, zámky a tvrze V*, s. 79.

⁷² A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze IV*, s. 330.

⁷³ TAMTÉŽ, s. 331.

⁷⁴ TAMTÉŽ.

mezi dva Oldřichovy vnuky – Oldřicha mladšího a Adama. Zatímco Oldřich získal Radenín, Adam se stal pánem v Hrobech, kde následně nechal vystavět novou tvrz.⁷⁵

Jelikož se Adam Smrčka účastnil českého stavovského povstání v letech 1618-1620, byl mu majetek zkonfiskován.⁷⁶ Roku 1623 prodal kníže Karel z Lichtenštejna, místodržící v Hrobech, tvrz i obec Augustinu Fellnerovi z Feldeku.⁷⁷ Anežka z Myflinku, vdova po Augustinovi, panství v roce 1643 předala synovi Volfu Václavovi († 1650), jehož snacha Alžběta Sybila z Heidenreihu nakonec zadlužený hrobský statek prodala roku 1666 za 15 000 zlatých Kateřině Elišce Šparové, rozené Malovcové.⁷⁸

V roce 1675 zakoupil panství v Hrobech Petr Koch, hejtman císařského dělostřelectva.⁷⁹ Jeho potomek František Jiří Koch nechal na místě původní tvrze vystavět jednopodlažní barokní zámek, v pramenech poprvé zmiňovaný roku 1751.⁸⁰ O dva roky později zakoupil toto venkovské sídlo hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský, jenž Hroby spojil s Radenínem a Oblajovicemi.⁸¹ V pořadí dalším vlastníkem byl Leopoldův nejstarší syn Filip († 1836).⁸² Když roku 1878 zemřel Filipův nejmladší mužský potomek Jindřich, panství si rozdělili jeho potomci.⁸³ Dcera Jindřiška, která se provdala za hraběte Josefa Baillet de Latour, zdědila Radenín. Její starší bratr Alois († 1898) získal Hroby a mladšímu bratru Rudolfovi připadly Oblajovice.⁸⁴ V dobách Krakovských z Kolovrat došlo k důležitým stavebním úpravám rezidence. K budově byla přistavěna tři krátká křídla směrem na východ do hospodářského dvora, a stavba tak získala svou dnešní podobu. Posledními hrobskými pány byli Latourové, kteří vlastnili zámek až do roku 1948.⁸⁵

---

⁷⁵ TAMTÉŽ.

⁷⁶ Více o pobělohorských konfiskacích Tomáš Václav BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618*, Praha 1883; Tomáš KNOZ, *Pobělohorské konfiskace. Moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006. Zajímavý pohled na zmiňovanou problematiku nabízí také Alessandro CATALANO, *Zápas o svědomí. Kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu (1598-1667) a protireformace v Čechách*, Praha 2008.

⁷⁷ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze IV*, s. 331.

⁷⁸ Roman CIKHART, *Okres Tábořský. Popis historicko-archeologický s rodokmeny*, Tábor 1907, s. 17.

⁷⁹ K. TRÍSKA a kol., *Hrady, zámky a tvrze V*, s. 80.

⁸⁰ TAMTÉŽ.

⁸¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze IV*, s. 331

⁸² Anna MÁZLOVÁ – Karel TRÍSKA, *Rodinný archiv Kolovratů Krakovských, Radenín. Inventář II/JH 164*, Jindřichův Hradec 1965, s. 2.

⁸³ TAMTÉŽ.

⁸⁴ TAMTÉŽ.

⁸⁵ M. PAVLÁTOVÁ – M. EHRLICH, *Zahrady*, s. 290.

II.1 Kolovrat-Krakovští

Počátky rodu Kolovratů sahají až do poloviny 14. století. Tato starobylá šlechta byla pravděpodobně původně příbuzná s pány z Janovic, Čejky z Olbramovic a dalšími.⁸⁶ Soudí se tak podle podobnosti jejich erbů.⁸⁷ Příslušníci tohoto rozvětveného panského rodu byli vždy horlivými katolíky a zůstávali věrni císařskému trůnu. Řídili se rodovým heslem: „*Věrně a stále*“.⁸⁸ Kolovratští páni se vyznačovali nejen svou urozeností a starobylostí, ale i rozsáhlým pozemkovým vlastnictvím.⁸⁹ V 18. století patřili mezi úspěšné dynastie úřednické šlechty (*noblesse de robe*). Působení ve státních službách se stalo v této rodině jistou tradicí, jež si členové předávali z generace na generaci.⁹⁰

Za společného prapředka je považován Albrecht z Kolovrat, který žil v letech 1347-1391.⁹¹ Roku 1374 získal od papeže povolení založit augustiniánský klášter Nanebevzetí Panny Marie v Ročově, jenž následně nechal postavit.⁹² Náleželo mu také patronátní právo ke kostelům v Hřivicích, Želči a Vlčkově Lhotě.⁹³ Mezi léty 1361-1363 zastával úřad dvorského maršálka královny Anny Svidnické. V osmdesátých letech působil jako zemský hejtman ve Vogtlandu.⁹⁴ Albrecht během svého života zplodil celkem šest synů (Ješka, Albrechta mladšího, Mikuláše, Purkarta, Herborta a Aleše), jejichž potomci rozdělili rod do několika větví.⁹⁵ Mezi nejvýznamnější patřila linie Libštejnských, Novohradských, Bezdrůžických, Kornhauzských, Žehrovických, Maštovských a jediná dosud žijící Krakovských z Kolovrat.⁹⁶

Prvním známým příslušníkem větve Krakovských z Kolovrat byl jistý Albrecht, který roku 1443 zakoupil na Rakovnicku hrad Krakovec. Od tohoto hradu se odvozuje

---

⁸⁶ Veronika KEPKOVÁ, *Jáchym Novohradský z Kolovrat. Prezident české komory a karlštejnský purkrabí*, Pardubice 2012, s. 6 (Bakalářská práce).

⁸⁷ Kolovratové mají ve znaku modrý štít se stříbrno-červeně polcenou orlicí ve zlaté zbroji a se zlatým perisoniem. Na krku má orlice navlečenou zlatou korunku. Vladimír POUZAR – Petr MAŠEK, *Almanach českých šlechtických rodů*, Praha 2003, s. 235.

⁸⁸ P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 138.

⁸⁹ Ivo CERMAN, *Chotkové. Příběh úřednické šlechty*, Praha 2008, s. 16.

⁹⁰ TAMTÉŽ.

⁹¹ SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, RA Kolovratů-Krakovských, Radeníň, inv. č. 10, sign. I. A1, fol. 3.

⁹² TAMTÉŽ; V. KEPKOVÁ, *Jáchym Novohradský z Kolovrat*, s. 6.

⁹³ TAMTÉŽ.

⁹⁴ Německý okres na západě dnešního Saska, jehož jižní část přímo sousedí s Karlovarským krajem. TAMTÉŽ.

⁹⁵ SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, RA Kolovratů-Krakovských, Radeníň, inv. č. 10, sign. I. A1, fol. 3.

⁹⁶ P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 138.

i název celé rodové linie.⁹⁷ Sociální vzestup Krakovských z Kolovrat nebyl nijak překotný. V 15. a 16. století nedosáhli žádných výrazných úspěchů. Ocenění se dočkali až v 17. věku. Mezi nejvýraznější osoby této doby patřil Albrecht Vilém (1600-1688).⁹⁸ Během svého života byl celkem pětkrát ženatý.⁹⁹ Díky promyšleným sňatkovým aliancím dokázal podstatně rozšířit rodový majetek. Prostřednictvím svatby se svou první manželkou Annou Evou z Vidršperka získal Týnec, ke kterému následně přikoupil řadu okolních statků.¹⁰⁰ Se svou druhou ženou Annou Kateřinou z Rozdrážova vyženil Chlumec.¹⁰¹ Během svého života si prošel několika významnými zemskými úřady Království českého. Roku 1637 se stal hejtmanem Nového Města pražského.¹⁰² Od roku 1650 byl prezidentem královské komory, v letech 1656-1678 nejvyšším zemským sudím a od roku 1678 až do své smrti roku 1688 zastával úřad nejvyššího hofmistra.¹⁰³ Dne 25. srpna 1671 byl Albrecht Vilém povýšen do říšského hraběcího stavu.¹⁰⁴ Jeho synové rozdělili rod na linii březnickou a týneckou.¹⁰⁵

Týnečtí Kolovratové dosáhli během své existence řady politických a válečných úspěchů. Soustředili se především na vojenskou kariéru, ovšem zastávali i četné úřady ve státní správě.¹⁰⁶ Mezi nejvýznamnější představitele patří Maxmilián Norbert Kolovrat-Krakovský († 1721), nejvyšší zemský komorník v letech 1704-1721,¹⁰⁷ nebo Emanuel Václav (1700-1769), který působil ve vojenských službách.¹⁰⁸ Tato linie vymřela roku 1881.¹⁰⁹ Březnická větev získala roku 1728 majetek po Janu Josefovi

---

⁹⁷ *Ottův slovník naučný XIV*, s. 603-604.

⁹⁸ P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 140.

⁹⁹ Jeho manželkami se staly Anna Eva z Vidršperka († 1638), Anna Kateřina z Rozdrážova († 1652), Marie Alžběta z Aldringenu († 1660), Alžběta Apolonie z Tilly († 1665) a Ludmila Eva Hýzrllová z Chodů († 1695). SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, RA Kolovratů-Krakovských, Radenín, inv. č. 10, sign. I. A1, fol. 4.

¹⁰⁰ *Ottův slovník naučný*, s. 604.

¹⁰¹ TAMTÉŽ.

¹⁰² SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, RA Kolovratů-Krakovských, Radenín, inv. č. 10, sign. I. A1, fol. 4.

¹⁰³ František PALACKÝ, *Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků*, in: Jaroslav CHARVÁT (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1997, s. 391.

¹⁰⁴ *Ottův slovník naučný XIV*, s. 604.

¹⁰⁵ TAMTÉŽ.

¹⁰⁶ P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 140.

¹⁰⁷ F. PALACKÝ, *Přehled*, s. 396.

¹⁰⁸ Velel maltézskému řádovému vojsku v bojích proti Turkům. J. HALADA, *Lexikon české šlechty*, s. 76.

¹⁰⁹ *Ottův slovník naučný XIV*, s. 604.

Jeníškovi z Újezda.¹¹⁰ Dědic, Vilém Albrecht Krakovský, se zavázal, že spojí svůj erb s Jeníškovým, přičemž on i jeho potomci budou používat přízvisko z Újezda.¹¹¹ Příslušníci této větve se rovněž věnovali v první řadě vojenské kariéře. Mezi nejvýraznější představitele této linie patřil slavný válečník Jan Karel (1748-1816), který byl nositelem mnoha vojenských řádů a ocenění.¹¹² Jeho bratr Alois Josef (1759-1833) naopak zasvětil svůj život církevní kariéře. Od roku 1811 působil jako biskup v Hradci Králové a v roce 1830 byl jmenován pražským arcibiskupem.¹¹³

Jak již autorka uvedla výše, Kolovrat-Krakovští byli od poloviny 18. století až do druhé třetiny následujícího věku majiteli panství v Hrobech. Za původce hrobské větve rodu lze označit Filipa Kolovrat-Krakovského, který během svého života zastával celou řadu významných zemských úřadů. Působil jako nejvyšší zemský sudí, nejvyšší zemský purkrabí a roku 1763 se stal prezidentem gubernia v Čechách.¹¹⁴ V roce 1759 mu byl císařem Františkem I. Štěpánem Lotrinským udělen prestižní Řád zlatého rouna.¹¹⁵

Jeho prvorozený syn Leopold, kterého měl společně se svou manželkou Marií Barborou Michnovou z Vacínova, kráčel v otcových stopách a ve státní službě setrval celých šedesát let. Jeho kariéra započala roku 1748, kdy se stal radou apelačního soudu v Království českém.¹¹⁶ Nicméně Leopold již předtím toužil po kariéře v nejvyšších zemských úřadech. Prosadit se však ve šlechtickém konkurenčním prostředí nebyl v té době lehký úkol. Z dopisu hraběte Rudolfa Chotka, který byl roku 1741 adresován jeho otci Václavovi Antonínu Chotkovi, vyplývá, že se Leopold v té době ucházel

---

¹¹⁰ Jan Josef († 1728) byl poslední příslušník šlechtického rodu Jeníšků z Újezda, který přežil téměř všechny své děti i vnuky. Od císaře Karla VI. získal povolení k tomu, aby po jeho smrti mohl přejít veškerý majetek, erb i přídomek z Újezda na jeho přítele Viléma Kolovrat-Krakovského. Radek BACÍK, *Přibík Jeníšek z Újezda. Úředník v pobělohorské době*, Praha 2007, s. 90 (Diplomová práce).

¹¹¹ TAMTÉŽ.

¹¹² Byl to maltézský rytíř, který se účastnil tureckých válek a který se výrazně angažoval při dobývání Bělehradu v roce 1789. P. MAŠEK, *Modrá krev*, s. 140.

¹¹³ *Ottův slovník naučný XIV*, s. 604.

¹¹⁴ A. MÁZLOVÁ – K. TRÍSKA, *Rodinný archiv*, s. 1.

¹¹⁵ František LOBKOWICZ, *Zlaté rouno v Čechách*, Heraldika a genealogie 24, 1991, č. 4, s. 273; Henri PAUWELS, *La Toison d'or. Cinq siècles d'art et d'histoire. Exposition organisée par le Ministère de l'Education Nationale et de la Culture et de la ville de Bruges au Musée Communal des Beaux – Arts, Musée Groeninge, 14 juillet – 30 septembre 1962*, Bruges 1962, s. 54.

¹¹⁶ A. MÁZLOVÁ – K. TRÍSKA, *Rodinný archiv*, s. 1.

o místo zemského komorníka, ale neuspěl.¹¹⁷ Nicméně nakonec se i přesto dokázal uplatnit a v průběhu svého života zastával několik poměrně vysokých a významných úřadů. Roku 1769 byl jmenován českým a rakouským místokancléřem a o dva roky později se stal prezidentem dvorské komory.¹¹⁸ Dokonce se prý těšil i značné přízni císařovny Marie Terezie.¹¹⁹ Od roku 1782 byl jako první český a rakouský kancléř předním ministrem císaře Josefa II.¹²⁰ V letech 1796-1808, za vlády císaře Františka II., zastával úřad prvního státního ministra.¹²¹ Stejně jako jeho otec, patřil i Leopold mezi držitele Řádu zlatého rouna.¹²² Roku 1750 se oženil s hraběnkou Marií Terezií Caretto-Cavriani di Millesimo († 1769). Tímto sňatkem získal panství Radenín, které následně rozšířil koupí statků Hroby (1753) a Oblajovice (1759).¹²³ Kromě toho vlastnil Budkov a Mladoňovice na Moravě a Velký Wetzdorf a Rohrbach v Dolních Rakousích.¹²⁴ Jeho druhou manželkou se stala Marie Terezie Khevenhüllerová, která zemřela roku 1805.¹²⁵ Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský skonal 2. listopadu 1809 ve Vídni. Pohřbený je v rodinné hrobce v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Hrobech.¹²⁶

Leopoldův prvorozený syn Filip díky své přílišné horlivosti a pokrokovým myšlenkám nebyl předurčen pro kariéru v zemských či dvorských úřadech jako jeho otec.¹²⁷ I přesto od roku 1780 působil jako komisař Rakovnického kraje.¹²⁸ Nicméně z této pozice byl zanedlouho odvolán, a to v důsledku jeho hrubého chování k řeholnicím při rušení premonstrátského kláštera v Doksanech roku 1782.¹²⁹ Svůj čas poté věnoval raději správě statků a své životní lásce, hudbě.¹³⁰ Filip byl vynikajícím houslistou a sku-

---

¹¹⁷ F. PALACKÝ, *Přehled*, s. 400. Rudolf Chotek staršího Kolovrata ve služebním postupu předběhl a získal úřad zemského komorníka. Rudolf svému otci o hraběti Leopoldovi napsal: „*Kolowrat je starší než já a nemá u dvora takové postavení jako já, má početnou rodinu a je to ctihodný a poctivý člověk. Přesto vidí, že jsem jej předebral*“ I. CERMAN, *Chotkové*, s. 218.

¹¹⁸ http://austria-forum.org/af/AEIOU/Kolowrat-Krakowsky%2C_Leopold_Graf, odkaz funkční k 30. 6. 2015.

¹¹⁹ *Ottův slovník naučný XIV*, s. 605.

¹²⁰ A. MÁZLOVÁ – K. TŘÍSKA, *Rodinný archiv*, s. 1.

¹²¹ TAMTÉŽ.

¹²² Leopoldovi byl tento řád udělen španělským králem Karlem III. v roce 1782. F. LOBKOWICZ, *Zlaté rouno*, s. 273; H. PAUWELS, *La Toison d'or*, s. 58.

¹²³ A. MÁZLOVÁ – K. TŘÍSKA, *Rodinný archiv*, s. 1.

¹²⁴ *Ottův slovník naučný XIV*, s. 605.

¹²⁵ TAMTÉŽ.

¹²⁶ Římskokatolická farnost Hroby, *Liber Memorabilium Hrobyensis*, nepag.

¹²⁷ Filip byl patrně svobodným zednářem. A. MÁZLOVÁ – K. TŘÍSKA, *Rodinný archiv*, s. 1.

¹²⁸ TAMTÉŽ.

¹²⁹ O této aféře blíže Karl Franz Guolfinger von STEINSBERG, *Vollständiger Prozeß und Vertheidigung des Grafen Philipp v. Kolowrat Krakowsky*, Amsterdam 1783.

¹³⁰ A. MÁZLOVÁ – K. TŘÍSKA, *Rodinný archiv*, s. 2.

tečným znalcem tohoto typu umění.¹³¹ Disponoval rozsáhlou sbírkou hudebnin, divadelních her a libret.¹³² Po svém otci převzal statky Radenín, Oblajovice a Hroby. Po smrti Filipa († 1836) a jeho syna Jindřicha († 1878) hrobská větev Kolovrat-Krakovských zanikla. Statek přešel do vlastnictví výše zmiňovaných Latourů.¹³³

---

¹³¹ Emanuel Anton MELIŠ, *Stav hudby v 18. století v Čechách*, Dalibor 4, 1861, č. 9, s. 70.

¹³² O tom více Pravoslav KNEIDL, *Teatralia zámecké knihovny z Radenína I-II*, Praha 1962-1964.

¹³³ A. MÁZLOVÁ – K. TRÍSKA, *Rodinný archiv*, s. 2.

III. Zámecké interiéry

III.1 Interiéry šlechtických rezidencí v 18. a na počátku 19. století

Každé panské sídlo bylo zařízeno a uspořádáno tak, aby uspokojovalo existenční potřeby a požadavky jeho obyvatel.¹³⁴ V 18. století již zcela ztratilo svůj vojenský a obranný účel, přičemž z jeho okolí zmizely ochranné valy a strážní věže. Od 16. věku se totiž stále více kladl důraz především na reprezentační funkci dané rezidence.¹³⁵ Vybavení šlechtických sídel odráželo životní styl, sociální status, záliby a v neposlední řadě také kulturní rozhled a vyspělost urozence.¹³⁶ Majitelé velmi dbali na to, aby stavba odpovídala soudobým architektonickým a uměleckým nárokům.¹³⁷ O tom svědčí monumentální, často heraldicky zdobené vstupy do zámků, bohatě dekorované a propracované fasády, luxusní zařízení reprezentačních prostor, rozsáhlost a exkluzivita sbírek (obrazů, knih, hudebnin, kuriozit a dalších) či rozloha a nákladnost zahrad.¹³⁸ To vše mělo v očích urozené společností demonstrovat patřičnou sociální a kulturní úroveň vlastníka. Ve šlechtických rezidencích se rovněž zrcadlila urozenost nejen samotných majitelů, ale také celého jejich rodu.¹³⁹ Čeští šlechtici a architekti se při stavbě reprezentačních sídel nechávali inspirovat především italskými a od 18. století také francouzskými dobovými trendy.¹⁴⁰

Hlavní sídlo středoevropského šlechtice určovalo v první řadě jeho společenské a politické postavení. Jestliže se chtěl účastnit veřejného života v zemi, trávil většinu času v městských palácích v hlavním zemském městě Praze, případně ve Vídni, sídle panovnického dvora.¹⁴¹ Tyto městské stavby byly od poloviny 17. století pro každého ambicióznějšího šlechtice nepostradatelnou součástí jeho společenského a politického

¹³⁴ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 222-223.

¹³⁵ Dita BLECHOVÁ, *Renesanční a raně barokní interiéry zámeckých sídel v Čechách a na Moravě*, České Budějovice 1994, s. 55 (Diplomová práce).

¹³⁶ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 222-223.

¹³⁷ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 149-150.

¹³⁸ TAMTÉŽ.

¹³⁹ TAMTÉŽ.

¹⁴⁰ Šlechtici získávali inspiraci především během svých kavalírských cest do Itálie a Francie. TAMTÉŽ, s. 190. O kavalírských cestách například Zdeněk HOJDA, „Kavalírské cesty“ v 17. století a zájem české šlechty o Itálii, in: Itálie, Čechy a střední Evropa, Praha 1986, s. 216-239; Jiří KUBEŠ, *Náročné dospívání urozených. Kavalírské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*, Pelhřimov 2013; Zdeněk HOJDA – Eva CHODĚJOVSKÁ a kol., *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje I-II*, Praha 2014.

¹⁴¹ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 284-285.

života.¹⁴² I v případě šlechtických městských paláců a domů se velmi dbalo na jejich reprezentační funkci. Uvnitř budov se často nacházely obsáhlé hudební, obrazové či knihovní sbírky. U rozsáhlejších komplexů nechyběly ani zahrady s letohrádky nebo jízdárny.¹⁴³ Tyto stavby, včetně jejich vybavení, si však vyžádaly rozsáhlé investice a samotný provoz byl velmi nákladný. Vlastní městský palác si proto mohli dovolit jen skutečně bohatí šlechtici (například Schwarzenberský palác ve Vídni na Neuer Marktu).¹⁴⁴ Jiní proto raději zvolili pronájem, který však představoval značné nepohodlí, jelikož nájemní smlouvy se uzavíraly jen na poměrně krátkou dobu. Z tohoto důvodu bylo náročné udržet si dobrý pronájem po delší čas.¹⁴⁵ Jinou možností ubytování nobility ve Vídni byly takzvané dvorské kvartýry. Jednalo se o dvorem zajištěné byty, na které měla šlechta v rámci zastávaného úřadu nárok.¹⁴⁶

Venkovská sídla se naopak od městských lišila především svou rozlohou. K samotnému zámku totiž patřila i řada hospodářských budov, pivovar, rozlehlé zahrady a sady.¹⁴⁷ Šlechtici však využívali venkovské rezidence jen příležitostně. Nalézali zde místo pro odpočinek, rodinná a přátelská setkání či lovecké zábavy.¹⁴⁸ Přestože venkovské rezidence již nebyly hlavními sídly svých majitelů,¹⁴⁹ udržely si i nadále

---

¹⁴² Zdeněk HOJDA, *Rezidence české šlechty v baroku*, in: L. BOBKOVÁ (ed.), *Život na šlechtickém sídle*, s. 161-178, zde s. 163.

¹⁴³ TAMTÉŽ.

¹⁴⁴ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 100-103. Zakoupení městského paláce a jeho následný provoz většinou znamenalo šlechticovo zadlužení. Sebereprezentace však tvořila nedílnou součást životního stylu nobility a urození do ní neváhali investovat obrovské peněžní částky, což často později vedlo k nevyhnutelným prodejům městských domů a jiných rezidencí. O sebereprezentaci a její nákladnosti například i Jaroslav PÁNEK, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010; TÝŽ, *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011.

¹⁴⁵ Pronájmy dlouhodobě využívali například Popelové z Lobkovic nebo Slavatové z Chlumu a Košumberka. J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 95-99.

¹⁴⁶ Zajištění ubytování ve dvorském kvartýru spadalo do kompetence nejvyššího dvorského maršálka. TAMTÉŽ, s. 87- 89.

¹⁴⁷ V. LEDVINKA, *Funkce venkovských rezidencí*, s. 32.

¹⁴⁸ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 284.

¹⁴⁹ Mezi nobilitou však existovaly i výjimky. Někteří šlechtici netoužili po kariéře u císařského dvora a raději dali přednost správě statků a pobytu na svých venkovských rezidencích. Například Jan Adam Questenberk (1678-1752) rezignoval na svůj úřad u císařského dvora, který jej vázal k dlouhodobým pobytům ve Vídni. Od roku 1743 trvale pobýval na Moravě, na zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou, kde se pustil do rozsáhlé přestavby sídla. Rostislav SMÍŠEK, *Jan Adam Questenberk mezi Vídní a Jaroměřicemi*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526-1740)*, České Budějovice 2003 (= Opera historica 10), s. 331-354, zde s. 339-340. Podobným případem byl také Adam Pavel Slavata (1604-1657), který choval k císařskému prostředí značnou nelibost. Neměl nejmenší zájem

důležitou reprezentativní, kulturní, správní a především ekonomickou funkci.¹⁵⁰ Samotná šlechtická rezidence měla v první řadě sloužit k reprezentaci. Vysoké nároky na okázalost sídla však s sebou také přinášely značné nepohodlí pro obyvatele domu. Jelikož místnosti byly většinou prostorné a měly vysoké stropy, vytápění těchto pokojů představovalo výrazný problém. Tomu napomáhal i fakt, že veliká zámecká okna velmi špatně těsnila.¹⁵¹ Po setmění, kdy se většinou konaly různé panské zábavy a festivity, se muselo svítit svíčkami, což na druhou stranu podstatně zhoršovalo kvalitu ovzduší. Interiéry byly navíc přeplněny předměty nejrůznějšího charakteru, jejichž množství rovněž ubíralo na komfortu.¹⁵²

Zámecké prostory lze podle funkce rozdělit do několika skupin. Jednalo se o reprezentativní části (sály, jídelny), soukromé pokoje členů rodiny majitele rezidence a místnosti určené pro hosty.¹⁵³ Důležité byly také provozní (kuchyně, spíže) a skladovací části šlechtického sídla (sklepy, půda i velké almary na chodbách).¹⁵⁴ V zámku totiž nebydlela pouze rodina šlechty, ale často i veškeré služebnictvo a někteří vrchnostenská úředníci.¹⁵⁵ Tomuto personálu byly určeny v první řadě prostory v přízemí šlechtického sídla. Zde se většinou vyskytovaly skromně zařízené pokoje služebníků a také kanceláře úředníků.¹⁵⁶ V dolní části budovy se obvykle nacházela i kuchyně společně se sklepy a spižírnu. Tyto místnosti sloužily ke skladování nádobí, uchování

---

na budování své kariéry u panovnického dvora. Útočiště, stranou od dvorské společnosti, nacházel na svém sídle v Nové Bystřici. Zde se raději věnoval vrchnostenskému hospodaření a přestavbě sídla. Josef HRDLÍČKA, *Synové „velkých“ otců. Vídeňský dvůr očima Pavla Slavaty*, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii*, s. 249-273, zde s. 260-265. Srov. Marie MAREŠOVÁ, *Každodenní život barokního aristokrata Františka Václava z Trauttmansdorfu na počátku 18. století*, in: *Historie 2004. Celostátní studentská vědecká konference, Brno 2004*, s. 68-88.

¹⁵⁰ Petr VOREL, *Šlechtická aristokracie barokní doby a její sídla ve východních Čechách*, in: V. BŮŽEK (ed.), *Život na dvorech barokní šlechty*, s. 335-363, zde s. 345-347. Ač byl velkostatek nejdůležitějším zdrojem příjmů dvorské šlechty, jeho správě věnovali majitelé minimum svého času. Aleš VALENTA, *Lesk a bída barokní aristokracie*, České Budějovice 2011, s. 38. Od 17. století lákal císařský dvůr stále větší počet českých a moravských šlechticů do Vídně, kam přesídlil. Ti, kteří zastávali vysoké dvorské úřady, byli svými povinnostmi nuceni trávit ve Vídni stále více času a dvůr opouštěli jen na několik týdnů ročně (většinou v letních měsících). V 18. století se dokonce některé šlechtické rody ve Vídni trvale usadily a své statky spravovaly od tamtud. J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 86; J. KROUPA, *Alchymie štěstí*, s. 22.

¹⁵¹ R. van DÜLMEN, *Kultura a každodenní život I*, s. 68.

¹⁵² TAMTÉŽ.

¹⁵³ M. NEUDERTOVÁ, *„Item ve velké fraucimře...“*, s. 175.

¹⁵⁴ TAMTÉŽ.

¹⁵⁵ R. van DÜLMEN, *Kultura a každodenní život*, s. 68.

¹⁵⁶ M. PLEVA, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty*, s. 133.

potravin a v neposlední řadě i k přípravě pokrmů. Okna v přízemí zámku byla často, pravděpodobně z bezpečnostních důvodů, chráněna mřížemi.¹⁵⁷

V prvním patře šlechtického sídla, v průčelním křídle, se zpravidla nacházely reprezentativní prostory.¹⁵⁸ Nejčastěji se jednalo o velký sál, jídelnu nebo společenské salóny, centra veřejného života rezidence.¹⁵⁹ Zde se scházeli členové rodiny, přátelé a hosté k rozpravám a společenským hrám.¹⁶⁰ Takové místnosti byly pro svou vznešenost a bohatší výzdobu označovány jako „*piano nobile*“.¹⁶¹ Na tyto prostory navazovaly další pokoje vyhrazené pro užší, pouze zvanou společnost. Šlo o menší salónky, často nazývané podle činnosti, ke které byly určeny, nebo podle převažující barvy tamějšího interiéru (hudební, kávový či modrý salónek). Nedílnou součástí rezidence tvořily rovněž panské knihovny a pracovny. Majetnější šlechtici na svých sídlech zřizovali také obrazárny a kabinety kuriozit. Tyto místnosti a předměty, jež se v nich nacházely, odrážely vzdělanost, zájmy a kulturní rozhled konkrétního urozence.¹⁶²

V klidnějších částech zámku, které nebyly určeny všem návštěvníkům, se vyskytovaly pokoje pro hosty. Stranou od společenského života rezidence se nacházely rovněž soukromé apartmány pána a paní domu.¹⁶³ Mužské a ženské pokoje se oddělovaly a někdy v rámci celé rezidence tvořily samostatné celky. Taková obytná jednotka se skládala z předpokoje, ložnice a často i z dalších specializovaných místností (jakýchsi budoárů).¹⁶⁴ Tyto prostory nebyly přístupné návštěvníkům, a dokonce ani příbuzným. Dovnitř smělo pouze osobní služebnictvo, případně lékař.¹⁶⁵ Členění sídla na veřejné a čistě soukromé části zřejmě souviselo se změnou každodenního života šlechty, která se od 18. století snažila důsledně oddělovat své pracovní záležitosti od osobního života. V těchto pokojích se nobilita chovala přirozeně a spontánně. Urozenci zde mohli plně

---

¹⁵⁷ D. BLECHOVÁ, *Renesanční a raně barokní interiéry*, s. 51.

¹⁵⁸ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 307.

¹⁵⁹ M. PLEVA, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty*, s. 133.

¹⁶⁰ Květa KRÍŽOVÁ, *Šlechtický interiér 19. století v dobových zobrazeních ze zámeckých sbírek*, Praha 1993, s. 101.

¹⁶¹ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 307.

¹⁶² K. KRÍŽOVÁ, *Šlechtický interiér 19. století*; J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 308-325.

¹⁶³ TAMTÉŽ, s. 308-309.

¹⁶⁴ J. KUBEŠ, *Reprezentační funkce sídel*, s. 205.

¹⁶⁵ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 324.

projevovat své city.¹⁶⁶ Jednalo se nejen o nový životní styl, ale také o umělecký směr, který se dnes označuje jako sentimentalismus.¹⁶⁷

Největší nároky na výzdobu interiérů se kladly v reprezentativních společenských místnostech. Složitá fresková výmalba, honosné skleněné lustry, pozlacená zrcadla, rozměrná kachlová kamna či krby s figurálními prvky – to vše mělo před hosty svou okázalostí oslavovat majitele rezidence a jeho rod.¹⁶⁸ Zdi často pokrývalo drahé čalounění a textilní tapety nejrůznějších barev a motivů.¹⁶⁹ Aby prostora působila uceleně, barva nebo dekorační vzor na stěnách korespondovaly se závěsy a potahy čalouněných sedacích souprav.¹⁷⁰ Nechyběla zde ani bohatá obrazová výzdoba, ve které převládaly rodinné portréty nebo malby s církevní tematikou. Mobiliář zpravidla doplňovaly stojací hodiny, porcelánové servisy, figurky, sošky a jiné dekorativní předměty.¹⁷¹

Soukromé pokoje nekladly na okázalost a nákladnost svého zařízení tak vysoké nároky jako společenské salóny a sály. V osobních prostorách bylo hlavní prioritou spíše pohodlí a funkčnost. Ani v těchto místnostech se však zcela nezapomínalo na reprezentaci. Zejména v předpokojích se vyskytovala řada rodinných portrétů. Interiéry zdobila také kachlová kamna, krby, bohatě dekorovaná zrcadla a různé typy hodin.¹⁷² Vybavení a barevné odstíny prostorů soukromého šlechtického apartmá se v první řadě podřizovaly osobnímu vkusu majitele.¹⁷³

---

¹⁶⁶ Ivo CERMAN, *Šlechtická kultura v 18. století. Filozofové, mystici, politici*, Praha 2011, s. 220.

¹⁶⁷ Sentimentalismus byla doba, během které se začaly přetvářet rodinné vztahy. Manželé a jejich děti se vzájemně těšili své přítomnosti stranou od strojené společnosti u dvora a prohlubovali tak citové vazby mezi sebou. Sentimentální člověk byl dokonalým opakem „vyumělkovaného“ barokního dvořana. Ideály sentimentalismu odráží celá řada dobových šlechtických rodinných portrétů či soukromá korespondence. TAMTÉŽ, s. 193-240. Více o soukromé šlechtické korespondenci Ivo CERMAN, *Empfindsame Briefe. Familienkorrespondenz der Adelligen im Ausgang des 18. Jahrhunderts*, in: Václav BŮŽEK - Pavel KRÁL (edd.), *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526–1740)*, České Budějovice 2006 (= Opera historica 11), s. 283-301.

¹⁶⁸ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 329-331.

¹⁶⁹ Typickou barvou společenských salónů byla červená, případně zelená a modrá. Velké oblibě, a to především v první polovině 19. století, se těšilo čalounění s květinovými motivy a někdy také s geometrickými tvary (například pruhy nebo čtvercové vzory). K. KŘÍŽOVÁ, *Šlechtický interiér 19. století*.

¹⁷⁰ TAMTÉŽ.

¹⁷¹ TAMTÉŽ. Šlechtické interiéry zachytila na svých plátnech řada malířů. Například Rudolf Alt a jeho obraz salónu Horního Belvederu ve Vídni z roku 1856, nebo anonymní obraz pocházející zřejmě z roku 1820, na kterém je zachycena kněžna Kristina Clary-Aldringenová, rozená de Ligne, ve svém salónu vídeňského paláce Clary-Aldringenů. TAMTÉŽ.

¹⁷² J. KUBEŠ, *Reprezentativní funkce sídel*, s. 194-195.

¹⁷³ TAMTÉŽ.

III.2 Interiéry zámku v Hrobech na přelomu 18. a 19. století

Šlechtická rezidence v Hrobech je jednopatrová barokní stavba, jejíž vnitřní členění a zařízení odpovídalo dobovým standardům. Struktura jednotlivých částí budovy a výzdoba pokojů se víceméně shodovala s vnitřním uspořádáním jiných šlechtických rezidencí v 18. století, jemuž se autorka věnovala v předchozí kapitole. K výstavbě zámku došlo zhruba v polovině 18. věku, v době, během které v kulturní a duchovní sféře pomalu odeznívaly barokní trendy.¹⁷⁴

Hrobské šlechtické sídlo se rovněž dělilo na společenské (jídlna, zelený salón), hostinské (pokoj jakési komtesy) a soukromé části (osobní prostory majitelů zámku). Nechyběla zde ani knihovna, obrazárna a další pokoje (žlutý nebo modrý pokoj). Všechny tyto místnosti se nacházely v prvním patře budovy a byly vyhrazeny především pro urozené osoby. Vnitřní zařízení a předměty, které se vyskytovaly v těchto prostorách, odpovídaly vyšším nárokům obyvatel na pohodlí a luxus. Ve vybavení se zrcadlilo náboženské vyznání, sociální statut, zájmy i kulturní rozhled majitelů. Dolní část rezidence naopak tvořily skromné pokoje služebného personálu, provozní a skladovací prostory (kancelář, kuchyně a sklepy).

V prvním patře zámku se nacházelo celkem třináct pokojů, které byly pravděpodobně přístupné z jediné chodby, jejíž zdi zdobila celá řada plátěných a papírových obrazů.¹⁷⁵ Prostor na stěnách dále vyplňovaly také mapy. Na zmiňované chodbě stála prosklená vitrína z tvrdého dřeva, v níž bylo vystaveno množství obyčejného i broušeného skla.¹⁷⁶ K odkládání věcí sloužila šatní skříň z měkkého dřeva. Svě místo zde měla i jakási stará truhla, v níž byl uložený drátěný rošt, dva plechové podnosy na kávu a „*Chocolade Sprudl*“.¹⁷⁷ Prostor chodby zkrášlovaly skříňové pendlovky se železným mechanismem, které odbívaly vždy v celou hodinu. Poslední položkou v soupisu před-

---

¹⁷⁴ A. VALENTA, *Lesk a bída barokní aristokracie*, s. 46.

¹⁷⁵ V prvním patře zámku v Hrobech se nacházel dámský pokoj, ložnice, soukromé prostory hrabat Leopolda a Filipa, knihovna, jídelna i obrazárna. Inventáře také uvádějí žlutý, modrý a zelený pokoj. V patře rezidence se dále vyskytoval pokoj jakési kontesy a „*Battalie-Zimmer*“.

¹⁷⁶ Ve vitríně se nacházely obyčejné a broušené karafy se zlatým okrajem, nádoby na pivo a víno, různé skleněné stojánky či nádoby na rosol.

¹⁷⁷ „*Chocolade-Sprudl*“ byla zřejmě nádoba, která se využívala při přípravě čokolády (nápoje). O tom více Franz G. ZENKER, *Allgemeine Kochkunst für jede bürgerliche Haushaltung überhaupt, und insbesondere für Köchinnen, oder gründliche Anweisung in kurzer Zeit die gesammte Kochkunst practisch zu erlernen*, Wien 1829, s. 255.

mětu, jež se nacházely v této prostoře, byly tři visací zámky od dvířek u kamen (*Vorhäng-Schlösser bei denen Ofen Thüren*).¹⁷⁸

Jelikož inventáře neuvádějí žádný hlavní sál, centrem společenského života šlechtické rezidence v Hrobech byla nejspíše jídelna či tabulnice (*Tafel Zimmer*). Její prostor vyplňovalo několik obyčejných černých stolů. Některé z nich pokrývaly opotřebované koberce¹⁷⁹ a černé plátno. Hosté se mohli usadit do červených a černých kožených křesel. Jídelní prostor dále zkrášlovaly dva lustry. O případné heraldické a obrazové výzdobě tabulnice se autoři dochovaných inventářů nezmiňují.

Další skupinou hrobských zámeckých místností byly pokoje, které zjevně nesly své pojmenování podle převládající barvy tamějšího interiéru. Jednalo se o zelený, modrý a žlutý pokoj. Jak vyplývá z názvu, stěny salónku, jenž byl určen k posezení u šálku kávy, pokrývaly zelené damaškové špalíry (*grün Spallierte Kafe Zimmer*). Šlechtici se zde mohli usadit na sofa, které doplňovala podnožka a čtrnáct křesel. Tato sedací souprava byla rovněž potažena zeleným damaškem. Prostor zpříjemňovaly zelenkavé závěsy a polštáře u oken. V salónu se nacházely také dvě černě lakované komody, čtyři vykládané stoly a pracovní stůl z tvrdého dřeva. Charakter zdejšího zařízení svědčí o tom, že tato místnost patřila spíše ke společenským prostorám hrobského zámku. Panstvo se v tomto pokoji zřejmě scházelo ke společnému posezení, diskuzím a zábavám, při nichž se většinou popíjela káva. Konzumace tohoto nápoje odrážela vyšší distinktivní postavení na společenském žebříčku. Káva, stejně jako čaj a čokoláda, byla poměrně drahou záležitostí, kterou si v tomto období mohla dovolit pouze šlechta či bohaté měšťanstvo.¹⁸⁰

Stěny dalšího pokoje pokrývaly žluté plátěné tapety. Obyvatelé zde mohli ulehnout na postel z měkkého dřeva se dvěma slavníky. Pro chvíle odpočinku byla v místnosti umístěna také pohovka z tvrdého dřeva, čalouněná potištěným plátnem a deset rákosových křesel s polštáři. Modrý pokoj byl řešen obdobně. Interiér místnosti vyplňo-

---

¹⁷⁸ Jelikož inventáře uvádějí kamna, lze předpokládat, že se pravděpodobně jednalo spíše o petlice nežli o visací zámky.

¹⁷⁹ Velice oblíbené byly vyšíváné koberce z damašku, aksamitu, kordovanu či harasu. Nejčastěji se vyráběly v zelených, červených nebo modrých odstínech. Jejich tvar a rozměry zpravidla odpovídaly formě stolu. Josef HRDLIČKA, *Hodovní stůl a dvorská společnost. Strava na raně novověkých dvorech v českých zemích (1550-1650)*, České Budějovice 2000 (= Monographia historica 1), s. 137.

¹⁸⁰ O popíjení a spotřebě čokolády například Benita Maria Ines WISTER, *Kakao. Vom habsburgischen Hofgetränk zur niederländischen Kolonialware. Der Diffusionsprozess der Schokolade in Mitteleuropa vom 17. bis 19. Jahrhundert vor dem Hintergrund eines konsumspezifischen Kulturtransfers am Beispiel der Steiermark und Westfalens*, Graz 2012 (Disertační práce).

vala postel, modrá pohovka a křesla, vykládaný stůl nebo modře orámované zrcadlo. Tomuto prostoru však bezpochyby dominovalo devadesát sedm mědirytin v modrých rámech. Inventarizační komise uvedená vyobrazení nijak blíže nepopsala. Nicméně množství obrazů přinejmenším vypovídá o uměleckém založení majitelů hrobské rezidence. Zřejmě byli vášnivými sběrateli tohoto typu umění.

Důležitou místností v rámci panského sídla v Hrobech byla také knihovna (*Bibliothek Zimmer*).¹⁸¹ Stěny této prostory zdobily obrazy, mezi nimiž byl i portrét svatého Tadeáše¹⁸² ve zlatém rámu, jenž údajně patřil hraběnce. Při četbě knih mohlo panstvo odpočívat v rákosových či červených kožených křeslech. Nechyběly zde ani úložné prostory v podobě dvou skříní z tvrdého dřeva se zásuvkami a žlutým kováním. V knihovně se dále nacházela stará dřevěná truhlice s mosaznými detaily. Autoři inventárních záznamů uvedli také takzvanou „*Optik Kasten*“ a jakousi dřevěnou bedýnku, ve které bylo uloženo dvacet pět obrázků, jež patřily k „*optischen Kasten*“.¹⁸³ Celkový interiér tohoto prostoru zpříjemňovala plechová lampa a osm stínidel zhotovených zčásti z tapety, zčásti z plátna.

V prvním patře hrobského zámku zaznamenala inventarizační komise také obrazárnu či pokoj s portréty (*Portrait Zimmer*). I v těchto prostorách se nacházely hned dvě lůžka, stoly, pohovka, křesla, komoda a dva šatníky. Zdejšímu interiéru však vévodily obrazy, a to především portréty. Ovšem ani v tomto případě písaři blíže nezaznamenali, jaké osoby na nich byly vyobrazeny. Na stěnách pokoje viselo devět velkých portrétů v pozlacených rámech a pět malých, přičemž jen čtyři byly orámované. Sbírku doplňovalo rovněž dalších dvanáct malých obrázků, z nichž opět pouze polovina měla rám.

Vedle společenských prostor se v patře hrobské rezidence nacházely také místnosti určené pouze pro užší vybranou společnost. Samozřejmě nechyběly ani soukromé

---

¹⁸¹ V zámeckém inventáři z roku 1795 je tato místnost označena jako „*Bibliotheo-zimmer*“. Pokoj nemusel sloužit výhradně jako knihovna, ale mohl být využíván jen jako odpočinkový prostor ke čtení. Inventáře totiž žádné knihy (ani jejich počet) neuvádějí.

¹⁸² Svatý Juda Tadeáš byl jedním z dvanácti apoštolů Ježíše Krista, bratr apoštola Jakuba mladšího. Tadeáš byl od nejstarších dob uctíván jako pomocník ve zvláštních a beznadějných situacích. Vypravuje se, že působil v Arménii, Sýrii, Arábii, Mezopotámii a Persii. Při návratu do své vlasti zemřel mučednickou smrtí. Jeho svátek připadá na 28. října. Svatý Juda Tadeáš bývá vyobrazen se svítkem, nebo knihou. Často také drží kyj, sekeru či halapartnu jako symbol jeho mučednictví. *Sv. Juda Tadeáš. Pomocník v beznadějných situacích*, Olomouc 2003.

¹⁸³ „*Optischer Kasten*“ bylo jakési optické zařízení, které umožňovalo vidět dané obrázky větší a perspektivní. O tom Andreas BAUMGARTNER, *Die Naturlehre nach ihrem gegenwärtigen Zustande mit Rücksicht auf mathematische Begründung*, Wien 1836, s. 434.

a hostinské pokoje. Inventáře uvádějí takzvanou „*Frauen Zimmer*“. Nejspíše se jednalo o místnost, kde se scházela hlavně ženská část šlechtického obyvatelstva. Hraběnka zde, případně i s nejbližšími společnicemi, zřejmě trávila svůj volný čas při ručních pracích, zábavách, debatách a jiných činnostech.¹⁸⁴ Uvnitř místnosti stála dvě lůžka s modrými potištěnými plátěnými závěsy.¹⁸⁵ Do modré barvy byla v dámském pokoji laděna i sedací čalouněná souprava, jež čítala sedm křesel. Interiér doplňovalo několik kusů dřevěného nábytku (stoly, komoda, sekretář, šatník a skříně z měkkého i tvrdého dřeva s pozlaceným kováním).¹⁸⁶ V této místnosti se dále nacházely také dvě toaletní židle (*Nachtstuhl*), čili nočníky. Jedna toaleta měla bílou nádobu z majoliky a druhá obyčejnou zelenou mísu. Na stěnách pokoje visely obrazy, které dochované inventáře blíže necharakterizují. Dámy zde měly k dispozici také měděné a plechové nádobí na čaj, čokoládu a kávu (včetně mlýnku na kávu). Součástí zdejšího vybavení byl také slunečník z potištěného plátna.

Jako další místnost inventární záznamy uvádějí ložnici. Interiér tohoto pokoje se nesl v převážně zelených odstínech. I zde se samozřejmě nacházela postel se zelenými závěsy z dykyty.¹⁸⁷ K posezení byla určena pohovka potažená zeleným damaškem, kterou doplňovalo šest stejně vyhlížejících polstrovaných křesel. V ložnici stál také vykládaný stůl a bílé rohové skříně. V nich byly uloženy porcelánové nebo majolikové konvičky a šálky na kávu, čaj, čokoládu, mléko a máslo v nejrůznějších barvách, často se zlatým zdobením. V tomto pokoji našly své místo rovněž červené a modré květované porcelánové šálky na kávu a čokoládu, jež pocházely ze statku v Oblajovicích.¹⁸⁸ V ložnici se rovněž nacházelo obyčejné a majolikové nádobí, které patřilo hraběnce.

---

¹⁸⁴ M. NEUDERTOVÁ, „*Item ve velké fraucimře...*“, s. 178.

¹⁸⁵ Bylo obvyklé, že se v pokojích objevovalo hned několik postelí, což zřejmě souviselo s významným postavením lůžka v dobovém interiéru. M. PLEVA, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty*, s. 140. O významu lůžka více Lydia SOUKUPOVÁ, *Lůžko a postel. Pokus o sémioticko-funkční analýzu*, in: Zdeněk BENEŠ – Eduard MAUR – Jaroslav PÁNEK (edd.), *Pocta Josefu Petráňovi. Sborník prací z českých dějin k 60. narozeninám prof. dr. J. Petráně*, Praha 1991, s. 113-136.

¹⁸⁶ Nejčastější pojmenování pro úložné prostory se v zámeckých inventářích objevovalo označení „*Kasten*“. Toto slovo lze překládat jako skřín i truhla. V této době již zcela jistě ve šlechtických sídlech převládaly šatní skříně a komody. Truhly se objevovaly spíše v domech nižší šlechty a měšťanů. Jestliže se i v panských rezidencích nacházely truhly, měly využití spíše jen jako odkládací prostory pro ložní prádlo, ručníky, utěrky a další. M. PLEVA, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty*, s. 140; R. SMÍŠEK, *Rezidence a dvůr hraběte Jana Adama Questenberka*, s. 54.

¹⁸⁷ Dykyta je hedvábná látka tkaná z vyvařeného hedvábí na způsob plátna. *Ottův slovník naučný VIII*, Praha 1894, s. 307.

¹⁸⁸ Tvrz v Oblajovicích zakoupil a připojil ke svému panství v Hrobech roku 1759 hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský.

Písaři poznamenali, že několik kusů zdejšího nádobí však bylo rozbito nebo nějakým způsobem poničeno.¹⁸⁹ V takzvané „*altar Kasten*“ stála alabastrová socha Matky Boží s dítětem. Oltář zdobily mariánské obrazy ve zlatých rámech.¹⁹⁰ Součástí zařízení tohoto pokoje byly také stolní hodiny, barometr a kovový zvoneček, jenž pravděpodobně sloužil k přivolávání služebnictva. Pro větší komfort šlechtice či šlechtičny se v místnosti nacházel také nočník.

Své soukromé prostory měla na zámku v Hrobech rovněž mužská společnost. Hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský se mohl ve svém osobním pokoji usadit na polstrované sofa, které bylo potaženo červeným damaškem. K pohovce patřilo osm obdobně řešených křesel. V místnosti stály skříně a také několik stolů vyrobených ze dřeva nebo rákosu. V tomto pokoji se zřejmě nejvíce vyjímal černý antický sekretář s dvaceti šuplíky, vykládaný mramorem z Florencie. Pro chvíle modliteb a rozjímání se v místnosti nacházel oltář s velkými obrazy blíže neznámých světic. Hrabě mohl pokleknout na klekátko z obyčejného černého dřeva. Pokoj také zdobilo mnoho obrazů.¹⁹¹ Mimo nich na stěnách visely také velká mapa panství Radenín, zrcadlo a dřevěný krucifix. Interiér dále zkrášlovaly malá soška Venuše a dvě mramorové pyramidy. Pravděpodobně šlo o pouhé dekorace, ale mohly být využívány také jako těžítka. Přítomnost těchto předmětů nasvědčuje tomu, že hrabě Leopold měl zřejmě zálibu v poznávání cizích krajin a jejich kultury. Celkové vybavení tohoto pokoje odráželo zájmy, vyznání i osobní vkus šlechtice, který zde pobýval. Zařízení dále vypovídá o tom, že prostor mohl případně sloužit také jako pracovna.

Pokoj Leopoldova syna, hraběte Filipa, byl vybaven postelí (s jedním slamníkem) z tvrdého dřeva s modrými potištěnými plátěnými závěsy, stolem, nočním stolem a černou lakovanou skříní se třemi šuplíky. Jako téměř ve všech místnostech prvního patra hrobské rezidence se i zde nacházela zelená pohovka potažena žlutým gobelínem

---

¹⁸⁹ Přítomnost poničeného a rozbitého nádobí podporuje tvrzení, že rezidence nebyla svými majiteli příliš využívána.

¹⁹⁰ Uctívání Panny Marie (*Pietas Mariana*) tvořilo důležitou složku barokní zbožnosti. Matka Boží byla vnímána jako vzor a předobraz církve. Nicméně od 18. století její role v katolické víře výrazně slábla (především za vlády Josefa II.), a to v důsledku vzrůstajícího vlivu racionalismu a osvícenství. V 19. a 20. století mariánská úcta opět oživala, ale doba, kdy habsburští panovníci uctívali Pannu Marii jako císařovnu a ochranitelku vojsk, byla již nenávratně pryč. Anna CORETHOVÁ, *Pietas Austriaca. Fenomén rakouské barokní zbožnosti*, Olomouc 2013, s. 56-92.

¹⁹¹ V nástěnné výzdobě převládaly portréty. Zda na nich byli vyobrazeni rodinní příslušníci nebo jiné osoby, není v inventářích blíže uvedeno. Na zdech pokoje hraběte Leopolda Viléma visely dále obrazy kuchyňského a ovocného zátiší nebo obrazy představující staré ženy. Inventární záznamy také uvádí několik zasklených či slámou vykládaných obrazů.

(mit gelben Brügel Arbeit). Sedací soupravu doplňovalo šest křesel z tvrdého dřeva, na nichž pro větší pohodlí ležely červené polštáře. Okolo oken visely rudé závěsy. Na tento pokoj navazovala jakási „Neben Zimmer“, ve které byly umístěny dvě lůžka z měkkého dřeva,¹⁹² obyčejný stůl, skříň a šest rákosových křesel. Součástí vybavení byl také barometr. Mladý hrabě zde měl k dispozici rovněž nočník.

Zřejmě v sousedství těchto pokojů se nacházela „Comtehsse Zimmer“. Z názvu vyplývá, že v tomto pokoji pobývala jistá komtesa. Mohlo jít o společnici hraběnky nebo o pečovatelku či vychovatelku mladého hraběte Filipa. Autorce se však nepodařilo o této osobě zjistit žádné bližší informace. Zařízení pokoje bylo vcelku obyčejné. Jako u každé místnosti, první místo v soupisu zdejších předmětů zaujímala postel vyrobená z tvrdého dřeva. Její součástí byly modré potištěné závěsy z plátna. Prostor vyplňovaly komody (*Kasten mit Schubläden*), černá almara, šatník se závěsy z cvilichu a tři stoly.¹⁹³ Interiér zkrášlovalo dvacet papírových obrazů a zrcadlo. Dáma mohla odpočívat v žlutých pruhovaných křeslech, jež doplňovaly tři taburety modré a zelené barvy. Součástí vybavení tohoto pokoje bylo i staré, železem pokované pouzdro na příbory. Inventarizační komise v prostoře opět zaznamenala nočník.

Poslední místností v prvním patře zámecké rezidence v Hrobech byla takzvaná „Battalie Zimmer“. Vybavení tohoto pokoje bylo rovněž poměrně prosté. Kromě lůžka se žluto-červeně pruhovanými závěsy, pohovky a rákosového stolu tu bylo rozmístěno devět křesel. Opět zde nechyběla toaletní židle (nočník). Zařízení interiéru této místnosti vypovídá o tom, že se jednalo spíše o menší, soukromý pokoj. K čemu přesně prostor sloužil, případně kdo zde pobýval, se však autorce nepodařilo zjistit.

Po zinventarizování místností, v nichž pobývala urozená společnost, zaměřila komise do prostor určených služebnému personálu. V přízemí zámecké rezidence v Hrobech se nacházely čtyři pokoje, kuchyně a spíže. Zařízení tamějších pokojů vypovídá o tom, že šlo zřejmě o soukromé ložnice, ve kterých přespávalo služebnictvo. Některé z nich mohly případně sloužit jako skladovací prostory rozbitých a nepotřebných věcí. Uvnitř místností se nacházely pouze obyčejné stoly, lůžka bez závěsů, křesla, skříň nebo truhly a několik papírových obrazů, které byly často nějakým způsobem poni-

---

¹⁹² První postel měla jen jeden slamník, tudíž na ní mohla odpočívat pouze jedna osoba. Druhé lůžko však bylo určeno k ulehnutí dvou osob („Bett-statt zum zusammenlegen“).

¹⁹³ Kromě obyčejného stolu a jednoho vykládaného se v pokoji nacházel také skleněný stůl s nástavcem a dvěma závěsy.

čené.¹⁹⁴ Jednu z místností označil písař jako „*Zimmer des Cancellisten (Kanzellisten)*“. Ta se však svým vybavením nijak zvlášť nelišila od ostatních pokojů v přízemí zámku. S největší pravděpodobností sloužila jako kancelář, případně jako obytný prostor vrchnostenského úředníka.

Nedílnou součástí každého rezidenčního sídla tvořily kuchyně se spižírnu a sklepy. Jinak tomu nebylo ani v případě hrobského zámku. K samotné kuchyni¹⁹⁵ patřily klenuté prostory, které jsou v inventářích uvedeny jako „*Kuchl-Gewölb*“ a „*Eck-Gewölb*“. Zde se skladovalo kuchyňské nádobí a jídelní soupravy. V místnostech se nacházely velké stoly, skříně a truhly. Byly zde uloženy železné a plechové přístroje (lžíce, vidličky, nože), sekáčky na maso, pánve, měděné kastroly, poklice a plechy. Ve vybavení však jednoznačně převažovaly talíře, oválné mísy, omáčníky, hrnce na polévku s pokličkami a další nádoby vyrobené z majoliky. V místnostech se však také vyskytovalo mnoho nepoužitelných a popraskaných kusů.

Sbírka zdejšího nádobí se od roku 1795, kdy zřejmě došlo k prvnímu zinventarizování majetku v hrobské rezidenci, výrazně rozrostla. V roce 1803 se v „*Eck-Gewölb*“ nově nacházelo poměrně velké množství talířů, kávových šálků a nejrůznějších typů mís.¹⁹⁶ Od srpna roku 1798 stály v místnosti také krabice s velkou soupravou skleněných nádob, jež sem nechal umístit hrabě Leopold Vilém Leopold Kolovrat-Krakovský. Předměty pocházely z „*Chroinborzer Glashütte*“.¹⁹⁷ Téhož roku bylo do zámku v Hrobech z Vídně, kde zřejmě pobýval majitel sídla, posláno i několik kusů utěrek, ručníků, osušek a ubrusů.¹⁹⁸ Jelikož hrabě Leopold hrobskou rezidenci zásoboval novým vybavením, lze předpokládat, že s největší pravděpodobností pomýšlel na sezónní pobyt či návštěvu svého venkovského sídla.

---

¹⁹⁴ Pro vyjádření obyčejných a všedních předmětů (především mobiliárních kusů) používali písaři v inventářích latinské slovo „*ordinari*“.

¹⁹⁵ Kuchyně byla vybavena pouze čtyřmi dlouhými stoly, dvěma skříněmi bez zámku a lavicí. Nacházely se zde také stojan rožnění, podstavec (se železnou obručí) na nádobu s vodou, podstavce pod hrnce a další pomůcky.

¹⁹⁶ Dále se v „*Eck-Gewölb*“ roku 1803 navíc nacházely konvice na čaj a kávu, nádoby na cukr a sůl a omáčníky s pokličkami i bez nich. Mezi vybavením se také objevovaly dámské a pánské kameninové nočníky, které byly zakoupeny v roce 1798 v Praze.

¹⁹⁷ Jednalo se o broušené a vyřezávané skleněné nádoby na pivo a víno (mezi nimi se nacházely i speciální sklenice na tokajské víno a vinný rosol). V krabici byly uloženy také nádoby, které jsou v inventáři označené jako „*Pouttilien*“.

¹⁹⁸ SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Radenín, inv. č. 565, sign. VI J/2a, kart. 36, fol. 622.

V místnosti zvané „*Eck-Gewölb*“ stála také velká truhla z měkkého dřeva. V ní bylo uloženo vrchnostenské církevní stříbro, jež se využívalo při různých ceremoniích a oslavách ve farním kostele Nanebevzetí Panny Marie v Hrobech. V truhle se nacházelo ciborium s pokličkou, kalich s patenou a mešní konvičky s táckem. Nechybělo zde ani kadidlo s loďkou a lžičkou. Zřejmě nejkrásnější rekvizitou byla monstrance s lunulou¹⁹⁹ a dvojitým broušeným skleněným krystalem. Předměty byly zhotovené ze stříbra, některé z nich měly pozlacený povrch. U všech těchto liturgických pomůcek uvedl písař také přesnou váhu, jelikož hmotnost stříbra určovala jeho cenu.²⁰⁰ Tuto truhlici a liturgické předměty, které se v ní nacházely, zaznamenala inventarizační komise i roku 1803. Zápis však následně přeškrtnula, jelikož nádoby se v té době na zámku nevyskytovaly. Z drobné marginální poznámky lze vyčíst, že se zrovna odezdaly k vyčištění.

Umístění církevního stříbra v rezidenci bylo přinejmenším neobvyklé. Důvod, proč se truhlice s liturgickými předměty nacházela ve šlechtickém sídle a ne přímo v samotném kostele, se autorce nepodařilo zjistit. Probíhal snad mezi hrobskými církevními hodnostáři a hrabětem nějaký spor? Docházelo v blízkém okolí k nějakým nepokojům? Nebo se snad jednalo pouze o bezpečnostní opatření z důvodu možného odcizení stříbra?

Charakter obou zámeckých inventářů, které autorka využila k představení vnitřní podoby rezidence, bohužel neprozrazuje, jak na sebe jednotlivé prostory přesně navazovaly. Lze však alespoň určit, které místnosti se nacházely v přízemí a které v prvním patře rezidence. Se sepisováním majetku se započalo v pokojích vyhrazených šlechtické společnosti. Přejít do dolní části budovy písaři zaznamenali poznámkou „*unten an der Erde*“.²⁰¹ Místnosti v přízemí rezidence zřejmě odpovídaly tehdejší standardům. Nicméně šlechtické prostory Leopold zřejmě nevyužíval k pozvání více hostů. Pokoje sice vyplňovalo mnoho výrobků, které odpovídaly dobovým nárokům nobility na pohodlí a luxus, ale zároveň se v budově nacházelo i množství zastaralého a opotřebovaného vybavení (poničené koberce na stolech v jídelně, rákosový nábytek, rozbité nádoby). Z toho lze usuzovat, že majitelé v rezidenci příliš často nepobývali.

---

¹⁹⁹ Jedná se o držák na hostii, která se umísťuje do skleněné schránky uprostřed monstrance. Lunula se také někdy označuje termínem *melchisedech*.

²⁰⁰ Jelikož byli kolovratští páni patrony kostela Nanebevzetí Panny Marie v Hrobech, mohly údaje o hmotnosti stříbra také souviset se sebezprezentací majitelů rezidence.

²⁰¹ SOA Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Radeníň, inv. č. 565, sign. VI J/2a, kart. 36, fol. 618.

Oba inventáře z let 1795 a 1803, s nimiž autorka pracovala, se téměř shodují. Totožné je nejen pořadí jednotlivých pokojů, ale dokonce i pořadí předmětů, které se v nich nacházely. Výjimku tvoří prostora označená jako „*Eck-Gewölb*“. V ní se roku 1803 vyskytovala řada nových předmětů. S ohledem na jejich různorodost a pestrost se lze domnívat, že prostor měl především skladovací charakter.²⁰² Jelikož se zařízení zámku v Hrobech mezi léty 1795-1803 téměř nezměnilo, autorka soudí, že panstvo v rezidenci v této době zřejmě vůbec nepobývalo. Písař roku 1803 očividně opisoval předchozí inventář a pouze doplnil nově pořízené předměty, které byly ukládány do již zmíněné místnosti. Autor pozdějšího inventárního soupisu z května 1803 navíc uvedl také chodbu v přízemí zámku, v níž stály pouze dvě almary.

Komise ani v jednom z inventářů nezaznamenala kamna či krby. Možnost, že by se rezidence v Hrobech vůbec nevytápěla, se však jeví jako nepravděpodobná. Topná tělesa se zřejmě do zámeckých inventářů nezapisovala.²⁰³ Nicméně mezi předměty, které se nacházely v chodbě prvního patra zámku, jsou uvedeny i petlice od „*Ofen-Thüren*“, což svědčí o přítomnosti kamen. V inventárních záznamech není rovněž věnována žádná pozornost případné heraldické výzdobě místností a jednotlivých předmětů, a to i přesto, že heraldické znaky tvořily nedílnou součást seberepresentace každého šlechtice.²⁰⁴ Erby a nejrůznější symboly odkazující na urozenost, slávu a starobylost kolovratského rodu se v hrobském zámku nepochybně vyskytovaly, ale písaři je při popisování tamějších interiérů z nějakého důvodu opomněli. Inventarizační komise zřejmě nepovažovala uvedení heraldických prvků a symbolů za důležité, jelikož jejich přítomnost ve šlechtických sídlech byla zcela obvyklá.²⁰⁵

---

²⁰² V místnosti se nacházela krabice s broušeným a vyřezávaným sklem, jídelní soupravy, kuchyňské nádoby, nočníky, utěrky, ubrusy, truhla s liturgickými předměty a další.

²⁰³ R. SMÍŠEK, *Rezidence a dvůr hraběte Jana Adama Questenberka*, s. 25.

²⁰⁴ V. BŮŽEK, *Paměť v heraldické výzdobě*, s. 37-57.

²⁰⁵ TAMTÉŽ.

IV. Hmotná kultura šlechtického sídla v Hrobech

Až do poloviny 18. století měly zámecké interiéry a předměty, které se v nich nacházely, poukazovat na sociální distinkci, urozenost a kulturní rozhled majitele daného sídla. Hlavním úkolem vnitřního vybavení šlechtické rezidence byla reprezentace.²⁰⁶ Nicméně s koncem 18. věku nastala změna. Do popředí se postupně dostávala jednoduchost, uměřenost tvarů a funkčnost. Toto období výrazně ovlivnily především klasicistní dobové trendy plynoucí z Francie, jež na počátku následujícího věku ovládl lesknoucí se císařský sloh empír.²⁰⁷ Kultura začala stále více odrážet tradiční venkovský způsob života i umělecký styl, který vyvrcholil v první polovině 19. století, kdy došlo k rozmachu *biedermeieru*. Tento směr se již nesnažil zvýrazňovat sociální odlišnosti a díky sériové výrobě byly předměty dostupné širšímu okruhu zákazníků.²⁰⁸ Nicméně v kultuře a umění docházelo i nadále k prolínání různých prvků výše zmíněných slohů.²⁰⁹

Měnící se módní trendy se samozřejmě zrcadlily i ve vybavení šlechtických sídel. V následující kapitole se proto autorka pokusí konkrétně doložit, že uvedené kulturní změny byly patrné také ve vybavení rezidence Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského v Hrobech. Na příkladech zámeckého nábytku a rozsáhlé sbírky nádobí bude autorka sledovat vývoj a změny nejen v oblasti kultury, ale také v myšlenkovém světě a hodnotovém žebříčku šlechty té doby.

IV.1 Nábytek

Přelom 18. a 19. století byl v umění a kultuře obdobím velkých změn, které jsou patrné i v nábytkové tvorbě.²¹⁰ Prvky těžkého baroka a „nevkusného“ rokoka, jež si zakládaly na umělecky vyřezávaném a bohatě zdobeném mobiliáři, začaly vytlačovat jednoduché

---

²⁰⁶ Radim VONDRÁČEK (ed.), *Biedermeier. Umění a kultura v českých zemích 1814-1848*, Praha 2010, s. 11.

²⁰⁷ TAMTÉŽ.

²⁰⁸ František CIMBUREK – Jan HALÁK – Karel HERAIN – Zdeněk WIRTH, *Dějiny nábytkového umění III*, Praha 1950, s. 752; R. VONDRÁČEK, *Biedermeier*, s. 11-12.

²⁰⁹ F. CIMBUREK – J. HALÁK – K. HERAIN – Z. WIRTH, *Dějiny nábytkového umění III*, s. 874.

²¹⁰ O nábytku obecně Hugh HONOUR – John FLEMING, *Lexikon Antiquitäten und Kunsthandwerk*, München 1980; F. CIMBUREK – J. HALÁK – K. HERAIN, *Dějiny nábytkového umění III*; Tim FORREST – Paul ATTERBURY, *Poznáváme starožitnosti. Ilustrovaný průvodce k hodnocení dobového nábytku*, Bratislava 1997; Judith MILLER, *Nábytek. Světové slohy od antiky až po současnost*, Praha 2006.

ušlechtilé tvary a linie.²¹¹ Truhláři zůstávali při výrobě nábytku věrni původní přirozené barvě dřeva a preferovali pouze jemnou řezbu.²¹² Oblíbenosti se těšilo především ořechové, dubové, bukové, mahagonové, v první polovině 19. věku také tmavé ebenové dřevo.²¹³ Nejrozšířenější technikou zdobení nábytku bylo dýhování²¹⁴ a intarzie.²¹⁵ Nábytek zkrášlovalo barevné lakování, bronzové ozdoby či pozlacené řezby.²¹⁶ Ve výzdobě mobiliáře převládaly jemné květy, listy či hudební nástroje (například lyra).²¹⁷ Přišla éra takzvaného klasicismu. Období, které se navracelo k přirozenosti a rozumu. Dobovým ideálem a uměleckým vzorem se stala antika, jejíž prvky tvořily běžnou dekoraci šlechtických interiérů a také obvyklou součást nábytkové výzdoby.²¹⁸

Důležitou složkou téměř všech místností šlechtického sídla v Hrobech byl sedací nábytek, který často vytvářel poměrně početné soupravy. Tento typ mobiliáře měl velice rozličnou typologii (různé druhy židlí, křesel, stoliček, pohovek, lavic, lenošek a dalších).²¹⁹ Zprohýbané linie postupně nahrazovaly téměř geometrické tvary.²²⁰ Opěradla, sedadla i nohy byly rovnější, ale i nadále zůstávaly patrné prvky rokoka.²²¹ Stále se kladl velký důraz na technickou náročnost a výzdobu, v níž převládala jemná antická ornamentika.²²² Ta však neměla být dominantou nábytku, nýbrž jen jakýmsi doprovodem; pouze podtrhávala funkci jednotlivých mobiliárních kusů.²²³

---

²¹¹ Paul ATTERBURY – Lars THARP, *Encyklopedie starožitností*, Bratislava 1995, s. 162.

²¹² F. CIMBUREK – J. HALÁK – K. HERAIN – Z. WIRTH, *Dějiny nábytkového umění III*, s. 826.

²¹³ P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 164-243.

²¹⁴ Technika, při níž se používají krájené dýhy různých typů dřev tak, aby vytvářely nepřerušovaný vzor či kresbu. Tloušťka jednotlivých dýh se pohybuje v rámci milimetrů. Milan TOGNER, *Historický nábytek. Terminologický slovník historického nábytku od gotiky po počátek XX. století. Materiálová skladba – technologie – typologie a slohové projevy*, Praha 1993, s. 33-34.

²¹⁵ V 18. a 19. století se jednalo o nejrozšířenější techniku zdobení povrchu nábytku. Při výrobě intarzie se nařezané dýhy skládají tak, aby vytvořily určitý obrazec (někdy i velice složité kompozice). Často se kromě dřeva používaly i další materiály (například slonovina). TAMTĚŽ, s. 34-35.

²¹⁶ Jiljí ŠINDLAR, *Interiér – vývoj nábytku*, Brno 1983, s. 83.

²¹⁷ Huon MALLALIEU, *Obrazové dějiny. Encyklopedie starožitností. Nepostradatelný průvodce pro všechny milovníky starožitností*, Praha 2007, s. 98.

²¹⁸ F. CIMBUREK – J. HALÁK – K. HERAIN – Z. WIRTH, *Dějiny nábytkového umění III*, s. 752. Velká oblíbenost antických prvků v 18. století zřejmě souvisela s vykopávkami v italském starověkém městě Pompejích. Rozsáhlé archeologické práce přinesly řadu nových poznatků o antické kultuře a umění a výrazně ovlivnily klasicistní sloh. Více o tom například Josef FRYŠ, *Pompeje. Život ve stínu Vesuvu*, Příbram 2000.

²¹⁹ O tom více M. TOGNER, *Historický nábytek*, Praha 1993.

²²⁰ F. CIMBUREK – J. HALÁK – K. HERAIN – Z. WIRTH, *Dějiny nábytkového umění III*, s. 754.

²²¹ P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 172; Stanislav DLABAL, *Nábytkové umění. Vybrané kapitoly z historie*, Praha 2000, s. 148.

²²² F. CIMBUREK – J. HALÁK – K. HERAIN – Z. WIRTH, *Dějiny nábytkového umění III*, s. 756.

²²³ TAMTĚŽ; S. DLABAL, *Nábytkové umění*, s. 149.

V 18. století bylo již naprosto běžné čalounění, které dopřávalo sedícím osobám větší pohodlí.²²⁴ Od poloviny tohoto věku se začaly používat také pružiny, které rovněž přidávaly odpočívajícím na komfortu. V čalounictví byly velice oblíbenými materiály damašek, samet, hedvábí nebo plátno. Preferovaly se příjemné tlumené barvy.²²⁵ Potahy navíc zdobily nejrůznější tištěné nebo vyšívané tvary a motivy.²²⁶ Odstín a vzor polstrovaného nábytku většinou ladily s látkovými či papírovými tapetami napnutými na stěnách pokojů (v hrobské rezidenci například *grün Spallierte Kafe Zimmer*).

Inventáře zámku v Hrobech uvádějí i několik rákosových židlí či křesel (*Rohr-Sessel*). Vyplétání opěradel a sedadel rákosem bylo populární především v 17. věku. V následujících letech se tato technika objevovala spíše výjimečně.²²⁷ Velký rozvoj vyplétaného nábytku (především sedacího) přišel opět v 19. a 20. století.²²⁸ Autorka předpokládá, že přítomnost rákosového nábytku v rezidenci zřejmě souvisela s pouze příležitostným využíváním sídla, které zřejmě sloužilo jako jakási letní rezidence hraběcí rodiny. Mohlo se jednat o starší nábytek, jenž panstvo již tolik nevyužívalo.

Rovněž stolový mobiliář byl velmi různorodý. V rezidencích se často objevovaly dokonale zpracované a zdobené přístěnné konzolové stoly s mramorovými deskami.²²⁹ Značně oblíbené byly také nejrůznější typy toaletních stolků, které se staly obvyklou součástí dámských pokojů.²³⁰ Šlechtické interiéry na konci 18. století běžně zpřijemňovalo velké množství pokojových květin. V souvislosti s tím se rozmohla výroba květinových stolků. Samozřejmě zde nechyběly různé druhy nočních nebo psacích stolů. Ojedinele se ve společenských místnostech objevoval také stůl na jedné noze, jehož největší rozmach nastal až v období empíru.²³¹

K uskladňování a vystavování různých předmětů sloužil skříňový nábytek. Jeho podobu a celkové zpracování ovlivňovaly především anglické dobové trendy.²³² Interiéry šlechtických rezidencí vyplňovaly šatníky, rohové skříně, sekretáře, skleníky, komo-

---

²²⁴ R. SMÍŠEK, *Rezidence a dvůr hraběte Jana Adama Questenberka*, s. 54.

²²⁵ Petr BRUNECKÝ, *Historický vývoj nábytku*, Brno 2000, s. 105; R. SMÍŠEK, *Rezidence a dvůr hraběte Jana Adama Questenberka*, s. 54.

²²⁶ TAMTÉŽ, s. 55.

²²⁷ P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 170.

²²⁸ M. TOGNER, *Historický nábytek*, s. 42.

²²⁹ P. BRUNECKÝ, *Historický vývoj nábytku*, s. 105; J. ŠINDLAR, *Interiér – vývoj nábytku*, s. 88.

²³⁰ Ludvík LOSOS, *Historický nábytek. Konstrukce, údržba, restaurování*, Praha 2013, s. 120.

²³¹ P. BRUNECKÝ, *Historický vývoj nábytku*, s. 105

²³² TAMTÉŽ.

dy a další.²³³ Skříňový nábytek většinou stál na poměrně vysokých vyřezávaných a zdobených nohách. Klád se důraz na vyváženost tvarů a hladkou plochu mobiliáře. Truhláři v případě komod a skříní velice často využívali oblíbené techniky dýchování.²³⁴ Konstrukce tohoto mobiliáře často zdobily jemné antické dekory. Zářným příkladem takového tvrzení je například černě lakovaný antický sekretář vykládaný mramorem z Florencie, který stál v soukromém pokoji hraběte Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského v Hrobech. V období renesance byly velice populární truhly, od kterých se však v éře baroka začalo postupně opouštět. Od poloviny 18. století se objevovaly v domácnostech urozenců jen zcela výjimečně.²³⁵ V tomto období byly truhly běžnou součástí světnic lidových vrstev.²³⁶

Nepostradatelným kusem nábytku byla také postel, která během staletí prošla složitým historickým vývojem. Až do 18. století se v šlechtických sídlech vyskytovala především oblíbená lůžka s baldachýnem.²³⁷ Nicméně s končícím barokem se začalo od baldachýnových konstrukcí postupně upouštět.²³⁸ Používaly se spíše jen řasené závěsy u zadního čela postele.²³⁹ Právě v případě hrobských inventárních popisů lůžek (*Bett-statt mit Vorhängen*) lze usuzovat, že se pravděpodobně již nejednalo o baldachýny, ale spíše o zmíněné závěsy.²⁴⁰

Z předchozí kapitoly, ve které autorka blíže charakterizovala jednotlivé zámecké interiéry v Hrobech, vyplývá, že postel zaujímal v rámci celého šlechtického sídla významné postavení. Nacházela se totiž ve většině místností, přičemž v některých pokojích se objevovalo najednou i více kusů. Zřejmě to souviselo s dobovým vnímáním lůžka v interiéru. Nešlo pouze o část mobiliárního zařízení a místo určené ke spánku. Lože

---

²³³ F. CIMBUREK – J. HALÁK – K. HERAIN – Z. WIRTH, *Dějiny nábytkového umění III*, s. 828-835.

²³⁴ L. LOSOS, *Historický nábytek*, s. 78.

²³⁵ P. BRUNECKÝ, *Historický vývoj nábytku*, s. 58-60; R. SMÍŠEK, *Rezidence a dvůr hraběte Jana Adama Questenberka*, s. 54.

²³⁶ S. DLABAL, *Nábytkové umění*, s. 170.

²³⁷ M. TOGNER, *Historický nábytek*, s. 43.

²³⁸ Honosné postele v dobách renesance a baroka souvisejí s dobovým chápáním ložnice, která byla místem početí, narození a smrti člověka. Všechny tyto události byly v raném novověku víceméně společenskou událostí. Teprve v 18. století došlo k zintimnění těchto prostorů, a tudíž i k zjednodušení tamějšího mobiliáře. TAMTÉŽ.

²³⁹ L. LOSOS, *Historický nábytek*, s. 93.

²⁴⁰ Nejvíce používanou textilií na zámku v Hrobech bylo potištěné plátno. Jaké konkrétní motivy se však na závěsech vyskytovaly, nelze ze stručných inventárních záznamů vyčíst. Nicméně v tomto období byly nejoblíbenějším námětem květiny. F. CIMBUREK – J. HALÁK – K. HERAIN – Z. WIRTH, *Dějiny nábytkového umění III*, s. 757.

bylo vnímáno rovněž jako jakýsi intimní prostor a místo ke každodennímu odpočinku.²⁴¹ Pro společnost mělo lůžko také magický význam (lože svatební, šestinedělky, nemocného i umírajícího).²⁴² Postel v neposlední řadě také odrážela společenský statut individua. Estetické provedení lůžka a náročnost jeho výzdoby demonstrovaly nejen sociální postavení, ale také finanční možnosti a kulturní rozhled člověka. Záleželo na osobních preferencích a také hygienických zvyklostech jedince.²⁴³

Mobiliář v zámeckých interiérech často doplňovaly nástěnné a stolní hodiny.²⁴⁴ Od poloviny 17. století se začaly v panských sídlech stále více objevovat skříňové hodiny s kyvadlem, které svým stylem a provedením odpovídaly okolnímu nábytku.²⁴⁵ Výrobci hodinových skříní se snažili sledovat dobové módní trendy v oblasti výroby nábytku a stylu interiérů. Nejčastěji pracovali s prostým ořechovým dřevem, avšak od poloviny 18. století se k výrobě poměrně často používal vzácný mahagon.²⁴⁶ Skříňové hodiny se železným mechanismem zaznamenala také inventarizační komise na chodbě v prvním patře hrobského zámku. Od 17. století se začaly v rezidencích objevovat také hodiny s figurálními automaty a píšťalovými nebo zvonkovými hracími stroji.²⁴⁷ Nejvíce zdobené, tvarově i barevně rozmanité a na výrobu složité byly zřejmě krbové hodiny. Ty se poprvé objevily až v padesátých letech 18. století ve Francii, v době, v které se začaly vyrábět krbové římsy.²⁴⁸

Další důležitou dekoraci šlechtických rezidencí tvořila zrcadla.²⁴⁹ Ta měla většinou obdélníkový tvar a mohutné rozměry. Nejčastěji se nacházela mezi okny. Zrcadlům dominovaly vyřezávané a většinou pozlacené dřevěné rámy s nejrůznějšími dekory.²⁵⁰ V zámeckých sídlech samozřejmě nechyběly ani honosně zpracované skleněné lustry,

---

²⁴¹ L. SOUKUPOVÁ, *Lůžko*, s. 116-121.

²⁴² TAMTÉŽ, s. 125-127.

²⁴³ TAMTÉŽ, s. 120-121.

²⁴⁴ O hodinách obecně Radko KYNČL, *Hodiny a hodinky*, Praha 2008.

²⁴⁵ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 333-336. Skříňové pendlovky se staly velice atraktivním interiérovým doplňkem po vynalezení kyvadla Christiaanem Huygensem v Holandsku na konci padesátých let 17. století. P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 262-272.

²⁴⁶ TAMTÉŽ.

²⁴⁷ J. PETRÁŇ, *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 333.

²⁴⁸ P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 268.

²⁴⁹ Zrcadlářství se na našem území začalo rozvíjet až ve druhé polovině 18. století. Olga DRAHOTOVÁ a kol., *Historie sklářské výroby v českých zemích I. Od počátků do konce 19. století*, Praha 2005, s. 211.

²⁵⁰ TAMTÉŽ. Velice oblíbené byly motivy ptáků a květin. Často se k výzdobě rámu používaly antické prvky. P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 246-247.

kteřé se v reprezentativních místnostech často zavěšovaly i ve větším počtu. Například jídelní prostory hrobské rezidence zkrášlovaly dva lustry.²⁵¹

IV.2 Nádobí

Z hrobských zámeckých inventářů je na první pohled patrné, že sídlo na přelomu 18. a 19. století překypovalo mimořádně bohatým souborem nádobí. V rezidenci se nacházely rozsáhlé kolekce skla, porcelánu, majoliky i církevního stříbra. Inventáře zachytily nejen výstavní a luxusní stolní nádobí, ale také obyčejné kuchyňské předměty využívané při každodenní přípravě pokrmů. Inventarizátoři poctivě zaznamenávali výrobní surovinu, přesnou funkci jednotlivých kusů i jejich případné poškození.

Velice oblíbeným materiálem ke zhotovování stolního nádobí byl porcelán,²⁵² s jehož výrobou se započalo již v 6. století před naším letopočtem v Číně.²⁵³ Nicméně v Evropě se orientální porcelán objevil až v 17. věku. Dovolit si ho mohli jen ti nejbohatší šlechtici. Vysoká cena této luxusní suroviny je proto motivovala k několika neúspěšným pokusům o výrobu vlastního zboží. Produkce porcelánu se na evropském kontinentu plně rozběhla až v 18. století.²⁵⁴ Do té doby byl porcelán výrazem přepychu a vysokého společenského statutu.²⁵⁵ Ačkoli se první porcelánky na českém území objevily až na konci 18. století,²⁵⁶ přítomnost porcelánu v rezidencích českých šlechticů zřejmě nebyla v té době již ničím zvláštním.²⁵⁷ Při výrobě a následné výzdobě se vycházelo z klasicistních vzorů. Předně se prosadily staré antické tvary a dekory.²⁵⁸

---

²⁵¹ J. PETRÁŇ a kol., *Dějiny hmotné kultury II/1*, s. 329-331.

²⁵² O porcelánu více Jan DIVIŠ, *Evropský porcelán*, Praha 1985; Jiří CHLÁDEK, *Porcelán*, Plzeň 2000; Alena BRAUNOVÁ, *Kouzlo keramiky a porcelánu*, Praha 1985; O porcelánu také B. M. I. WISTER, *Kakao. Vom habsburgischen Hofgetränk zur niederländischen Kolonialware*.

²⁵³ Tomáš GRULICH, *Značky českého porcelánu*, Praha 1992, s. 9.

²⁵⁴ Počátky výroby porcelánu v Evropě jsou úzce spjaty s osobou německého lékárníka a chemika Johanna Friedricha Böttgera. P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 60.

²⁵⁵ T. GRULICH, *Značky českého porcelánu*, s. 9-12.

²⁵⁶ TAMTÉŽ, s. 14. Nejvíce úspěšné byly továrny ve Slavkově, Klášterci, Březové a Kysiblu. *Český porcelán a sklo 19. století. Výběr ze zisků uměleckoprůmyslového oddělení Moravské galerie 1977-1992*, Brno 1992, s. 9.

²⁵⁷ Již od počátku 18. století existovala v Evropě řada porcelánek. Jeden z nejvíce proslulých byl míšeňský porcelán. Od poloviny 18. století byl oblíbený i francouzský (především z továrny ve Vincennes) a britský porcelán značky Chelsea. P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 62-68.

²⁵⁸ Jiří CHLÁDEK, *Klasika porcelánu. Čína a Evropa*, Karlovy Vary 2007, s. 39.

V hrobském zámku se nejvíce vyskytovaly nádoby zhotovené z takzvané majoliky.²⁵⁹ Na našem území zájem o tuto lesklou keramiku vzrostl především v 16. století, kdy začala postupně nahrazovat hrubé hrnčířské zboží.²⁶⁰ Majolika byla materiálem, který vyhovoval vysokým nárokům šlechtické společnosti na luxus a osobní reprezentaci.²⁶¹ Z majoliky se vyráběly jak okázalé dekorativní jídelní soubory, tak i obyčejné hrnce, mísy, omáčníky a další předměty denní potřeby (například nočníky).²⁶² Majolika byla známá především pro svůj vzor a pečlivé zpracování.²⁶³ Nádoby dekorovaly především figurální, květinové, groteskní a panoramatické motivy. K výmalbě detailů se nejčastěji používaly modré, zelené, žluté či fialové odstíny.²⁶⁴

Neodmyslitelnou součástí hodovních tabulí i výstavních skříní (kredenců) bylo také sklo,²⁶⁵ v jehož podobách a stylu zpracování lze rovněž sledovat výrazné kulturní změny. Těžké barokní číše vystřídaly lehké a menší sklenice.²⁶⁶ Velké oblibě se těšily vinné sklenky s nožkami, které se staly předmětem dekorativní výzdoby. V tomto období převládaly kroucené stopky s pestrými ornamenty, jež se vytvořily propojením několika vláken barevného skla.²⁶⁷ Vyráběly se také speciální sklenice určené k popíjení jen určitých druhů vín. Například v hrobské rezidenci se nacházely nádoby, do nichž se nalévalo výhradně tokajské víno. Sbírkou skla v hrobech doplňovaly rovněž sklenice na pivo. Nepostradatelnou výbavou jídelních stolů byly rovněž karafy (na ocet, olej, víno a vodu) a džbánky. Nechyběly ani luxusní slánky, cukřenky a různé nádoby na cukrovinky²⁶⁸ a ovoce.²⁶⁹ Nejrozšířenějšími technikami výzdoby skla bylo rytí

---

²⁵⁹ Jedná se o keramiku s olovnatociničitým povrchem, která se vypaluje při teplotě kolem 1000 °C. Patří do skupiny výrobků, které se souhrnně nazývají jako takzvaná fajáns. Majolika pochází ze země jižní Evropy (nejznámější je italská majolika). Jiřina VYDROVÁ, *Italská majolika*, Praha 1973. O majolice, fajáns a kamenině Eleonore PICHELKASTNER – Eckart HÖLZL, *Bruckmann's Fayence-Lexikon. Majolika, Fayence, Steingut*, München 1981.

²⁶⁰ Miloslav VLK, *O šlechtických jídelních souborech*, Umění a řemesla 29, 1985, s. 47-51, zde s. 47.

²⁶¹ Velkým sběratelem majoliky byl i císař Rudolf II. J. VYDROVÁ, *Italská majolika*.

²⁶² Na zámku v Hrobech se vyskytovaly například i majolikové nočníky.

²⁶³ P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 40.

²⁶⁴ Jiřina VYDROVÁ, *Italská majolika*, Praha 1955, s. 9.

²⁶⁵ O skle a sklářství Olga DRAHOTOVÁ, *Evropské sklářství. Sběratelský průvodce dějinami evropského skla*, Praha 1985; Antonín LANGHAMER, *České sklo. Tradice a současnost*, Nový Bor 1992.

²⁶⁶ P. ATTERBURY – L. THARP, *Encyklopedie starožitností*, s. 96.

²⁶⁷ TAMTÉŽ.

²⁶⁸ Jako dezerty se podávaly oblíbené koláče, studené nákypy, želé, pudinky a ovocné kompoty. Moučníky se v 18. století servírovaly i jako odpolední svačina, ke které se většinou popíjel čaj. Proto

a broušení. Rytci při své práci vytvářeli především květinové a figurální motivy. Na počátku 19. století se začaly preferovat spíše geometrické tvary.²⁷⁰ Brusiči se nechávali inspirovat převážně diamantovým vzorem (ostré hranolovité výbrusy).²⁷¹

Nádobí v rezidencích nobility mělo plnit nejen funkci praktickou, ale také estetickou.²⁷² Aby šlechtická hodovní tabule působila dostatečně reprezentativně, využívaly se ke zhotovování jídelních souprav drahé suroviny, dbalo se na preciznost a obtížnost jejich výzdoby. Na vysoký společenský statut však neupozorňovaly pouze způsob zpracování, materiál či dekorace, ale rovněž striktní rozlišování jednotlivých druhů nádobí podle jejich účelu. Hrobskému sídlu vévodila bohatá sbírka čajových²⁷³ a kávových servisů.²⁷⁴ Ty se zpravidla skládaly z konvice, konvičky na mléko, cukřenky.²⁷⁵ Šlechtici rovněž využívali také speciální stolní kolekce na kakao či čokoládu. Na stolech se běžně objevovaly zvláštní konvičky na máslo a smetanu.

Rozsáhlá diferenciací nádobí vypovídala o skladbě a pestrosti jídelníčku, vývoji stolování a chování při jídle.²⁷⁶ Také poukazovala na sociální distinkci různých společenských vrstev.²⁷⁷ Základní stolovací zvyky se standardizovaly na konci 18. století a postupně se stávaly samozřejmostí pro celou společnost. Nicméně i nadále zůstávaly zřejmé rozdíly v jídelních návycích mezi jednotlivými sociálními třídami. Nejvíce byly patrné právě ve striktní diferenciaci nádobí a příborů a jejich neustálých obměnách při stolování.²⁷⁸

---

byly stále oblíbenější čajové servisy s dezertními talířky. Tim FORREST, *Poznáváme starožitnosti. Porcelán a stříbro*, Bratislava 1988, s. 106.

²⁶⁹ O. DRAHOTOVÁ, *Historie sklářské výroby*, s. 278.

²⁷⁰ TAMTÉŽ, s. 278-279.

²⁷¹ TAMTÉŽ, s. 284-285.

²⁷² J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl a dvorská společnost*, s. 140.

²⁷³ Čaj byl od poloviny 18. století cenově mnohem dostupnější, což vedlo ke zvětšení čajových konvic. Vyráběly se především konvice soudkovitého a kulovitého tvaru. Na přelomu 18. a 19. století přicházely do módy spíše oválné tvary. T. FORREST, *Poznáváme starožitnosti. Porcelán a stříbro*, s. 64.

²⁷⁴ Kávové konvice byly větší než čajové a výlevky měly posazeny výše. V Evropě se především zhotovovaly konvice na kávu, které neměly výlevky, ale pouze krátké hubičky. TAMTÉŽ, s. 66.

²⁷⁵ V bohatších domácnostech si lidé pořizovali také samovary (čajovary a kávovary). T. FORREST, *Poznáváme starožitnosti. Porcelán a stříbro*, s. 66, 106.

²⁷⁶ O stolování v raném novověku J. HRDLIČKA, *Hodovní stůl a dvorská společnost*.

²⁷⁷ Norbert ELIAS, *O procesu civilizace I. Sociogenetické a psychogenetické studie. Proměny chování světských horních vrstev na Západě*, Praha 2006, s. 176-177.

²⁷⁸ TAMTÉŽ.

V. Závěr

Předkládaná kvalifikační práce se věnuje šlechtické barokní rezidenci v Hrobech. Na základě dochovaných inventářů z let 1795 a 1803 se autorka pokusila zrekonstruovat přibližnou podobu hrobských zámeckých interiérů na přelomu 18. a 19. století. Vypovídací hodnota využívaných pramenů jí dovolila alespoň částečně nahlédnout do myšlenkového světa majitele objektu, hraběte Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského. Ten zásadním způsobem ovlivnila skutečnost, že zámecká rezidence v Hrobech s největší pravděpodobností nebyla hlavním sídlem zmiňovaného šlechtice, ale sloužila mu pouze jako letní sídlo, v němž s rodinou pobýval jen příležitostně. Z tohoto důvodu autorka věnovala velkou pozornost nástinu podoby venkovských rezidencí a jejich úloze v 18. století. Jelikož kariéra u císařského dvora lákala stále více šlechticů, venkovské rezidence již nebyly hlavními sídly svých majitelů. Urození v důsledku svých povinností, které vyplývaly z působení v dvorských úřadech, navštěvovali tyto objekty jen na několik týdnů v roce. Podobným případem byl zřejmě také zámek v Hrobech. Majitel, hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský, působil nejprve jako český a rakouský kancléř a následně jako první státní ministr. Svými povinnostmi byl tudíž dlouhodobě vázán k císařskému dvoru ve Vídni a Hroby zřejmě příliš nenavštěvoval. O tom také svědčí charakter inventárních záznamů hrobské rezidence z přelomu 18. a 19. století, které se až na několik výjimek téměř shodují.

Zámecké objekty svou vnější podobou, vnitřním zařízením a bohatou výzdobou vypovídají mnohé o svých majitelích a jejich každodenním životě. Vybavení a uspořádání šlechtických sídel napomáhá sledovat měnící se kulturní a civilizační tendence, které ovládaly dobovou urozenou společnost. Autorka se v další části předkládané kvalifikační práce pokusila naznačit vnitřní skladbu hrobské rezidence, vybavení zámeckých prostor a význam jednotlivých místností v rámci celé budovy.

Šlechtické sídlo v Hrobech je jednopatrová barokní stavba, v jejíž horní části se nacházely reprezentativní prostory i soukromé pokoje šlechtice a jeho rodiny. Tyto místnosti byly určeny urozené společnosti. Proto svým vybavením kladly vyšší nároky na pohodlí a luxus. Stěny pokojů pokrývaly damaškové či plátěné tapety. Interiéry vyplňovaly čalouněné sedací soupravy, lůžka se závěsy, skříně, komody, stoly a další mobiliář. Prostory zdobily obrazy, zrcadla, hodiny, rozsáhlé čajové a kávové servisy. Jelikož inventarizační komise v Hrobech nezaznamenala žádný hlavní nebo

taneční sál, centrem společenského života byla zřejmě jídelna (*Tafel Zimmer*). Na ni navazovaly prostory, ve kterých se scházela užší, pouze zvaná šlechtická společnost (*Kafe Zimmer, Blaue Zimmer*). Nechyběla ani knihovna či obrazárna (*Portrait Zimmer*). V tišších částech, stranou od veřejného života rezidence, se nacházely hostinské pokoje (*Comtehse Zimmer*) a soukromé prostory majitelů sídla (ložnice, dámský pokoj či osobní pokoje hraběte Leopolda a Filipa), které případným návštěvníkům zůstávaly nepřístupné. V těchto privátních místnostech si nobilita mohla odpočinout od přísné dvorské etikety a chovat se přirozeně a spontánně. Zařízení těchto pokojů odráželo osobní vkus a zájmy jejich obyvatel.

Přízemí zámku bylo naopak vyhrazeno služebnému personálu. Dolní část budovy tvořilo několik skromně vybavených pokojů, které zřejmě sloužily jako ložnice služebnictva, případně kanceláře vrchnostenských úředníků. Dále se zde nacházela kuchyně a přeplněné spíže. V nich byly uloženy příbory a různé druhy majolikového, porcelánového či plechového nádobí. Své místo zde měly také utěrky, ubrusy, nočníky a dokonce i církevní stříbro.

Zámecké prostory v Hrobech byly rozčleněny obdobně jako v jiných šlechtických sídlech v té době. Vnitřní vybavení však odpovídalo dlouhodobému nevyužívání svými majiteli. Pokoje vyplňovaly zastaralé, opotřebované a poničené předměty. Rezidence rozhodně nemohla sloužit a patrně ani nikdy nesloužila k velkým a nákladným šlechtickým festivitám. Nicméně zařízení sídla i přesto vypovídalo mnohé o myšlenkových světech jeho obyvatel, které odpovídaly dobovým standardům. Bohaté obrazové sbírky, jež zdobily stěny pokojů (*Portrait Zimmer, Blaue Zimmer*), svědčí o kulturním založení majitelů. Přítomnost oltářů a soch světců a světic vypovídá o silném náboženském cítění šlechtice a jeho blízkých. Mramorové dekorace ve tvaru pyramid, jež se nacházely v pracovně, zase vybízejí k domněnce, že hrabě Leopold měl zřejmě zálibu v poznávání exotických krajín a jejich kultury. Dochované inventáře uvádějí také množství výrobků, které odrážejí rozsáhlé kulturní změny, jež byly ve společnosti patrné od poloviny 18. století. I obyčejné předměty denní potřeby poukazovaly na zintimnění rodinného a osobního života, decentnější a jemnější umělecký vkus či měnící se civilizační a módní trendy. Patrný byl i vývoj v oblasti techniky, o čemž svědčí například jakési optické zařízení v knihovně, které umožňovalo vidět dané obrázky větší a perspektivní (*optischer Kasten*).

V inventárních záznamech byla největší pozornost věnována nábytku a nádobí. V těchto případech písaři uváděli výrobní materiál, barevný odstín a někdy také ozdob-

ný dekor. Autorka se prostřednictvím podrobné charakteristiky dobového mobiliáře a nádob snažila poukázat na výrazné změny nejen v oblasti kultury, ale také životního stylu šlechticů.

V nábytkovém umění se již zrcadlily klasicistní prvky. V hrobské rezidenci převažoval mobiliář v přirozené barvě dřeva. Koncem 18. století byly již zcela běžné čalouněné pohovky a křesla, které vyplňovaly interiér téměř všech místností v patře zámku. Potahy sedacích souprav korespondovaly s tapetami, které pokrývaly stěny pokojů. Ve většině místností stála také postel, která zřejmě již neměla baldachýnovou konstrukci, nýbrž pouze řasené závěsy u zadního čela (*Bett-statt mit Vorhängen*). Mobiliář často zdobila jemná antická ornamentika, která se v období klasicismu těšila velké oblibě. Například osobnímu pokoji hraběte Leopolda dominoval antický sekretář vykládaný mramorem z Florencie.

Rozsáhlé kolekce stolního nádobí vypovídaly o vzrůstající úrovni stolování. Početné porcelánové servisy, využívané při popíjení kávy, čaje a čokolády, poukazovaly na vyšší sociální statut ve společnosti. V rezidenci v Hrobech se nacházel také poměrně bohatý soubor skleněných nádob na pivo a různé druhy vín. Nechyběly ani broušené karafy na ocet a olej nebo cukřenky a slánky, jež se využívaly k dochucování pokrmů. V hrobském zámku byla nejpočetnější kolekce majolikového nádobí (mísy na polévku, omáčníky a další). Všechny tyto předměty a jejich diferenciací napomáhají k utvoření představy o složení jídelníčku a stolovacích návycích nobility na přelomu 18. a 19. století.

Autorka se ze zámeckých inventářů hrobského šlechtického sídla z let 1795 a 1803, jež mají omezenou vypovídací hodnotu, snažila vyčíst co nejvíce informací. Pomocí komparace s odbornou literaturou se pokusila vytvořit celistvý obraz šlechtického sídla a jeho obyvatel na přelomu 18. a 19. věku. Pro dokonalejší pohled na tuto problematiku je v budoucnu nutno využít inventární záznamy z delšího časového úseku a doplnit je například účetními materiály a prameny osobní povahy (deníky nebo korespondenci). Jelikož k problematice šlechtických sídel druhé poloviny 18. a 19. století doposud chybí základní výzkum, nabízí se řada směrů, kterými se mohou badatelé zabývat tímto obdobím ubírat. Jako zajímavá se jeví možnost porovnávání interiérů hrobského zámku s dalšími kolovratskými rezidencemi. Na základě rozsáhlejší komparace vnitřního vybavení a sledování měnicích se kulturních tendencí bude možno sestavit komplexnější obraz šlechtického sídla a každodenního života urozených jedinců na sklonku 18. a 19. století.

VI. Seznam použitých pramenů a literatury

VI.1 Archivní prameny

Římskokatolická farnost Hroby, *Liber memorabilium Hrobyensis*, nepag.

Státní oblastní archiv Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Radenín, inv. č. 565, sign. VI J/2a, kart. 36.

Státní oblastní archiv Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Rodinný archiv Kolovratů-Krakovských, Radenín, inv. č. 10, sign. I. A1.

Státní okresní archiv Tábor, Místní národní výbor Hroby, inv. č. 1.

VI.2 Literatura

ATTERBURY, Paul – THARP, Lars, *Encyklopedie starožitností*, Bratislava 1995.

BACÍK, Radek, *Přibík Jeníšek z Újezda. Úředník v pobělohorské době*, Praha 2007 (Diplomová práce).

BAUMGARTNER, Andreas, *Die Naturlehre nach ihrem gegenwärtigen Zustande mit Rücksicht auf mathematische Begründung*, Wien 1836.

BLECHOVÁ, Dita, *Renesanční a raně barokní interiéry zámeckých sídel v Čechách a na Moravě*, České Budějovice 1994 (Diplomová práce).

BRAUNOVÁ, Alena, *Kouzlo keramiky a porcelánu*, Praha 1985.

BRUNECKÝ, Petr, *Historický vývoj nábytku*, Brno 2000.

BŮŽEK, Václav – BŮŽKOVÁ, Hana – STEJSKALOVÁ, Jana, *Měšťanské domácnosti v předbělohorských jižních Čechách. Prameny, metody, stratifikace*, Jihočeský sborník historický 59, 1990, s. 65-80.

BŮŽEK, Václav, *Každodenní kultura jihočeských měšťanů v předbělohorské době*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (= Opera historica 1), s. 43-69.

BŮŽEK, Václav, *Domácnosti nižší šlechty v předbělohorských Čechách*, in: Lenka BOBKOVÁ (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. – 18. století*, Ústí nad Labem 1992 (= Acta Universitatis Purkynianae, Philosophica et historica 1, Studia Historica 1), s. 42-64.

- BŮŽEK, Václav, *Šlechta raného novověku v českém dějepisectví devadesátých let*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999 (= Opera historica 7), s. 5-28.
- BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk, *Šlechta raného novověku v historickoantropologických proudech současné evropské historiografie*, Časopis Matice moravské 122, 2003, č. 2, s. 375-409.
- BŮŽEK, Václav, *Paměť v heraldické výzdobě předmětů hmotné kultury šlechtických sídel 16. a 17. století*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 37-57.
- BŮŽEK, Václav, *Jan Žižka v paměti Ferdinanda Tyrolského na Ambrasu*, in: Robert NOVOTNÝ – Petr ŠÁMAL a kol., *Zrození mýtu. Dva životy husitské epochy. K počtě Petra Čorneje*, Praha 2011, s. 320-328.
- BŮŽEK, Václav – GRUBHOFFER, Václav – JAN, Libor, *Wandlungen des Adels in den böhmischen Ländern*, Bohemia. Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder. A Journal of History and Civilisation in East Central Europe 54, 2014, s. 271-318.
- CERMAN, Ivo, *Empfindsame Briefe. Familienkorrespondenz der Adelligen im Ausgang des 18. Jahrhunderts*, in: Václav Bůžek - Pavel Král (edd.), *Společnost v zemích habsburské monarchie a její obraz v pramenech (1526–1740)*, České Budějovice 2006 (= Opera historica 11), s. 283-301.
- CERMAN, Ivo, *Chotkové. Příběh úřednické šlechty*, Praha 2008.
- CERMAN, Ivo, *Česká šlechta v době osvícenství*, in: Tomáš KNOZ – Jan DVOŘÁK (edd.), *Šlechta v proměnách věků*, Brno 2011, s. 122-151.
- CERMAN, Ivo, *Šlechtická kultura v 18. století. Filozofové, mystici, politici*, Praha 2011.
- CIKHART, Roman, *Okres Tábořský. Popis historicko-archeologický s rodokmeny*, Tábor 1907.
- CIKHART, Roman, *Táborsko. Popis přírodní, historický a národopisný*, Tábor 1922.
- CIKHART, Roman, *Popis Táborska. Soupis archeologických, historických, lidových a přírodních památek politického okresu tábořského s přehledem příslušné literatury*, Tábor 1947.
- CIMBUREK, František – HALÁK, Jan – HERAIN, Karel – WIRTH, Zdeněk, *Dějiny nábytkového umění III*, Praha 1950.
- CORETHOVÁ, Anna, *Pietas Austriaca. Fenomén rakouské barokní zbožnosti*, Olomouc 2013.
- Český porcelán a sklo 19. století. Výběr ze zisků uměleckoprůmyslového oddělení Moravské galerie 1977-1992*, Brno 1992.

- DIVIŠ, Jan, *Evropský porcelán*, Praha 1985.
- DLABAL, Stanislav, *Nábytkové umění. Vybrané kapitoly z historie*, Praha 2000.
- DRAHOTOVÁ, Olga, *Evropské sklářství. Sběratelský průvodce dějinami evropského skla*, Praha 1985.
- DRAHOTOVÁ, Olga a kol., *Historie sklářské výroby v českých zemích I. Od počátků do konce 19. století*, Praha 2005.
- DÜLMEN, Richard van, *Kultura a každodenní život v raném novověku (16. – 18. století) I-III*, Praha 1999-2006.
- ELIAS, Norbert, *O procesu civilizace I. Sociogenetické a psychogenetické studie. Proměny chování světských horních vrstev na Západě*, Praha 2006.
- FORREST, Tim, *Poznáváme starožitnosti. Porcelán a stříbro*, Bratislava 1988.
- FORREST, Tim – ATTERBURY, Paul, *Poznáváme starožitnosti. Ilustrovaný průvodce k hodnocení dobového nábytku*, Bratislava 1997.
- FRYŠ, Josef, *Pompeje. Život ve stínu Vesuvu*, Příbram 2000.
- GRULICH, Josef – MATLAS, Pavel, *Hmotná kultura a projevy mentality venkovské společnosti (jižní Čechy, 17. - 18. století)*, Český lid 96, 2009, s. 1-34.
- GRULICH, Tomáš, *Značky českého porcelánu*, Praha 1992.
- HALADA, Jan, *Lexikon české šlechty. Erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1992.
- HANZAL, Josef, *Předbělohorské poddanské inventáře*, Český lid 50, 1963, s. 169-174.
- HLAVÁČEK, Ivan – KAŠPAR, Jaroslav – NOVÝ, Rostislav, *Vademecum pomocných věd historických*, Praha 1994.
- HOJDA, Zdeněk, *Rezidence české šlechty v baroku*, in: Lenka BOBKOVÁ (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. – 18. století*, Ústí nad Labem 1992 (= Acta Universitatis Purkynianae, Philosophica et historica 1, Studia Historica 1), s. 161-178.
- HOJDA, Zdeněk, *Výtvarná díla v domech staroměstských měšťanů v letech 1627-1740. Příspěvek k dějinám kultury barokní Prahy I*, Pražský sborník historický 26, 1993, s. 38-100.
- HOJDA, Zdeněk, *Kulturní investice staroměstských měšťanů v letech 1627-1740. Příspěvek k dějinám kulturní barokní Prahy II*, Pražský sborník historický 27, 1994, s. 47-102.
- HOJDA, Zdeněk – CHODĚJOVSKÁ, Eva a kol., *Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje I-II*, Praha 2014.

- HOLASOVÁ, Andrea, *Poznámky k problematice studia inventářů raně novověkých šlechtických sídel jako jednoho z pramenů poznání kultury společnosti*, *Theatrum historiae* 2, 2007, s. 109-122.
- HONOUR, Hugh – FLEMING, John, *Lexikon Antiquitäten und Kunsthandwerk*, München 1980.
- HRDLIČKA, Josef, *Nově objevený inventář renesančních interiérů zámku v Telči z roku 1589*, Jihočeský sborník historický 63, 1994, s. 178-184.
- HRDLIČKA, Josef, *Hodovní stůl a dvorská společnost. Strava na raně novověkých dvorech v českých zemích (1550-1650)*, České Budějovice 2000 (= Monographia historica 1).
- HRDLIČKA, Josef, *Synové „velkých“ otců. Vídeňský dvůr očima Pavla Slavaty*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526-1740)*, České Budějovice 2003 (= Opera historica 10), s. 249-273.
- HRUBÝ, František, *Selské a panské inventáře v době předbělohorské*, Český časopis historický 33, 1927, s. 21-59, 263-306.
- CHLÁDEK, Jiří, *Porcelán*, Plzeň 2000.
- CHLÁDEK, Jiří, *Klasika porcelánu. Čína a Evropa*, Karlovy Vary 2007.
- KALISTA, Zdeněk, *Století andělů a d'áblů. Jihočeský barok*, Jinočany 1994.
- KEPKOVÁ, Veronika, *Jáchym Novohradský z Kolovrat. Prezident české komory a karlštejnský purkrabí*, Pardubice 2012 (Bakalářská práce).
- KNEIDL, Pravoslav, *Teatralia zámecké knihovny z Radenína I-II*, Praha 1962-1964.
- KRČÁLOVÁ, Jarmila, *Centrální stavby české renesance*, Praha 1974.
- KROUPA, Jiří, *„Lieu de plaisance“ und das barocke Mähren. Notizen zu einem „französischen Modus“ in der Architektur des 18. Jahrhunderts*, *Umění* 43, 1995, s. 317-337.
- KROUPA, Jiří, *Dietrichštejnský palác v Brně a Ludwig Sebastian Kaltner*, *Umění* 46, 1998, s. 522-547.
- KROUPA, Jiří, *Alchymie štěstí. Pozdní osvícenství a moravská společnost 1770-1810*, Brno 2006.
- KŘÍŽOVÁ, Květa, *Šlechtický interiér 19. století v dobových zobrazeních ze zámeckých sbírek*, Praha 1993.
- KUBEŠ, Jiří, *Reprezentační funkce sídel vyšší šlechty z českých zemí (1500-1740)*, České Budějovice 2005 (Disertační práce).

- KUBEŠ, Jiří, *Náročné dospívání urozených. Kavalirské cesty české a rakouské šlechty (1620-1750)*, Pelhřimov 2013.
- KYNČL, Radko, *Hodiny a hodinky*, Praha 2008.
- LANGHAMER, Antonín, *České sklo. Tradice a současnost*, Nový Bor 1992.
- LEDVINKA, Václav, *Funkce venkovských rezidencí a pražských paláců jihočeské šlechty v 16. a 17. století*, in: Lenka BOBKOVÁ (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16. – 18. století*, Ústí nad Labem 1992 (= Acta Universitatis Purkynianae, Philosophica et historica 1, Studia Historica 1), s. 28-41.
- LOBKOWICZ, František, *Zlaté rouno v Čechách*, Heraldika a genealogie 24, 1991, č. 4, s. 181-281.
- LOSOS, Ludvík, *Historický nábytek. Konstrukce, údržba, restaurování*, Praha 2013.
- MALLALIEU, Huon, *Obrazové dějiny. Encyklopedie starožitností. Nepostradatelný průvodce pro všechny milovníky starožitností*, Praha 2007.
- MAREŠOVÁ, Marie, *Každodenní život barokního aristokrata Františka Václava z Trauttmansdorfu na počátku 18. století*, in: Historie 2004. Celostátní studentská vědecká konference, Brno 2004, s. 68-88.
- MAŠEK, Petr, *Modrá krev. Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha 1999.
- MÁZLOVÁ, Anna – TŘÍSKA, Karel, *Rodinný archiv Kolovratů Krakovských, Radešín. Inventář II/JH 164*, Jindřichův Hradec 1965.
- MELIŠ, Emanuel Anton, *Stav hudby v 18. století v Čechách*, Dalibor 4, 1861, č. 9.
- MILLER, Judith, *Nábytek. Světové slohy od antiky až po současnost*, Praha 2006.
- NEUDERTOVÁ, Michaela, *Domácnosti lounských měšťanů v předbělohorské době*, in: Jaroslav PÁNEK (ed.), *Česká města v 16. – 18. století. Sborník příspěvků z konference v Pardubicích 14. a 15. listopadu*, Praha 1991, s. 245-251.
- NEUDERTOVÁ, Michaela, *„Item ve velké fraucimřě před lusthausem se nachází...“ Příspěvek ke studiu inventářů pozdně renesančních rezidencí v severozápadních Čechách*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Aristokratické rezidence, rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999 (= Opera historica 7), s. 163-199.
- NEUMANN, Jaromír, *Český barok*, Praha 1974.
- Ottův slovník naučný VIII*, Praha 1894.
- Ottův slovník naučný XIV*, Praha 1899.
- PALACKÝ, František, *Přehled současný nejvyšších důstojníků a úředníků*, in: Jaroslav CHARVÁT (ed.), *Dílo Františka Palackého I*, Praha 1997.

- PÁNEK, Jaroslav, *Petr Vok z Rožmberka. Život renesančního kavalíra*, Praha 2010.
- PÁNEK, Jaroslav, *Rožmberkové. Rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice 2011.
- PAUWELS, Henri, *La Toison d'or. Cinq siècles d'art et d'histoire. Exposition organisée par le Ministère de l'Education Nationale et de la Culture et de la ville de Bruges au Musée Communal des Beaux – Arts, Musée Groeninge, 14 juillet – 30 septembre 1962*, Bruges 1962.
- PAVLÁTOVÁ, Marie – EHRlich, Marek, *Zahrady a parky jižních Čech*, Praha 2004.
- PEŠEK, Jiří, *Pražské knihy kšaftů a inventářů. Příspěvek k jejich struktuře a vývoji v době předbělohorské*, Pražský sborník historický 15, 1985, s. 79-87.
- PEŠEK, Jiří, *Pozůstalostní inventáře jako pramen poznání kultury každodenního života*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Kultura každodenního života českých a moravských měst v předbělohorské době*, České Budějovice 1991 (= Opera historica 1), s. 30-42.
- PETRÁŇ, Josef, *Dějiny hmotné kultury I-II*, Praha 1985-1997.
- PETRÁŇOVÁ, Lýdia – VAŘEKA, Josef, *Vybavení venkovské zemědělské usedlosti v době předbělohorské (na pozadí poddanských inventářů)*, Archaeologia Historica 12, 1987, s. 277-285.
- PICHELKASTNER, Eleonore – HÖLZL, Eckart, *Bruckmann's Fayence-Lexikon. Majolika, Fayence, Steingut*, München 1981.
- PLEVA, Martin, *Hmotná kultura moravské barokní šlechty ve světle pozůstalostních inventářů*, Časopis moravského muzea – vědy společenské 85, 2000, č. 1, s. 131-155.
- POCHE, Emanuel a kol., *Umělecké památky Čech I*, Praha 1977.
- POUZAR, Vladimír – MAŠEK, Petr, *Almanach českých šlechtických rodů*, Praha 2003.
- PREISS, Pavel, *Panoráma manýrismu. Kapitoly o umění a kultuře 16. století*, Praha 1974.
- PREISS, Pavel, *Italští umělci v Praze. Renaissance. Manýrismus. Baroko*, Praha 1986.
- PREISS, Pavel – HORYNA, Mojmir – ZAHRADNÍK, Pavel, *Zámek Trója u Prahy. Dějiny, stavba, plastika a malba*, Praha 2000.
- RADIMSKÁ, Jitka, *Knihovna šlechtičny. Francouzské knihy Marie Ernestiny z Eggenbergu na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2007.
- RADIMSKÁ, Jitka, a kol., *Ve znamení havranů. Knižní svírka rodiny Eggenbergů na zámku v Českém Krumlově*, České Budějovice 2011.

- SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého IV. Vysočina tábořská*, Praha 1995.
- SLAVÍČEK, Lubomír, *Dvě podoby barokního šlechtického sběratelství 17. století v Čechách – sbírky Otty Nostice ml. (1608-1665) a Františka Antonína Berky z Dubé (1649-1706)*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Život na dvorech barokní šlechty*, České Budějovice 1996 (= Opera historica 5), s. 483-513.
- SLAVÍČEK, Lubomír, „*Sobě, umění, přátelům*“. *Kapitoly z dějin sběratelství v Čechách a na Moravě 1650-1939*, Brno 2007.
- SLAVÍČEK, Lubomír, *Bibliografie Jiřího Kroupy*, in: Lubomír SLAVÍČEK – Pavel SUCHÁNEK – Michaela ŠEFERISOVÁ LOUDOVÁ (edd.), *Chvála ciceronství. Umělecká díla mezi pohádkou a vědou*, Brno 2011, s. 313-340.
- SLAVÍČEK, Lubomír, *Zámecká obrazárna v Rájci nad Svitavou a sběratelství rodu ze Salm-Reifferscheidtů ve světle pramenů*, *Opuscula historiae artium* 63, 2014, s. 94-119.
- SMÍŠEK, Rostislav, *Rezidence a dvůr hraběte Jana Adama Questenberka v Jaroměřicích nad Rokytnou v první polovině 18. století*, České Budějovice 2001 (Diplomová práce).
- SMÍŠEK, Rostislav, *Jan Adama Questenberk mezi Vídní a Jaroměřicemi*, in: Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Šlechta v habsburské monarchii a císařský dvůr (1526-1740)*, České Budějovice 2003 (= Opera historica 10), s. 331-354.
- SMUTNÝ, Bohumír, *Jan Ludvík Harbuval Chamaré a jeho hospodářský a organizační činnost*, *Sborník prací východočeských archivů* 1, 1970, s. 81-100.
- SMUTNÝ, Bohumír, *Jan Ludvík Harbuval ze Chamaré, zakladatel plátenické manufaktury v Potštejně a jeho rodina*, in: *Procházka staletími. Sborník příspěvků k padesátinám PhDr. Vladimíra Wolfa*, Hradec Králové 1993, s. 159-168.
- SMUTNÝ, Bohumír, *Loscani a Chamaré o východočeském plátenictví. Studie o hospodářské politice habsburské monarchie mezi slezskými válkami a válkou sedmiletou a edice korespondence z let 1754-1757*, Zámrsk 1998.
- SOUKUPOVÁ, Lydia, *Lůžko a postel. Pokus o sémioticko-funkční analýzu*, in: Zdeněk BENEŠ – Eduard MAUR – Jaroslav PÁNEK (edd.), *Pocta Josefu Petráňovi. Sborník prací z českých dějin k 60. narozeninám prof. dr. J. Petráně*, Praha 1991.
- STEINSBERG, Karl Franz Guolfinger von, *Vollständiger Prozeß und Vertheidigung des Grafen Philipp v. Kolowrat Krakowsky*, Amsterdam 1783.
- STOLLBERG-RILINGER, Barbara, *Symbolische Kommunikation in der Vormoderne. Begriffe – Thesen – Forschungsperspektiven*, *Zeitschrift für historische Forschung* 31, 2004, s. 489-527.

- STOLLBERG-RILINGER, Barbara – NEU, Tim – BRAUNER, Christina, *Alles nur symbolisch? Bilanz und Perspektiven der Erforschung symbolischer Kommunikation*, Köln-Weimar-Wien 2013.
- Sv. Juda Tadeáš. Pomocník v beznadějných situacích*, Olomouc 2003.
- ŠAMÁNKOVÁ, Eva, *Architektura české renesance*, Praha 1961.
- ŠINDLAR, Jiljí, *Interiér – vývoj nábytku*, Brno 1983.
- TOGNER, Milan, *Historický nábytek. Terminologický slovník historického nábytku od gotiky po počátek XX. století. Materiálová skladba – technologie – typologie a slohové projevy*, Praha 1993.
- TŘÍSKA, Karel a kol., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku V. Jižní Čechy*, Praha 1986.
- VALENTA, Aleš, *Lesk a bída barokní aristokracie*, České Budějovice 2011.
- VÁLKA, Josef, *Manýrismus a baroko v české kultuře 17. a první poloviny 18. století*, *Studia Comeniana et Historica* 19, 1978, s. 155-213.
- VÁLKA, Josef, *Nejen 60. léta*, in: Ivana HOLZBACHOVÁ a kol., *Filozofie dějin. Problémy a perspektivy*, Brno 2004, s. 223-234.
- VLK, Miloslav, *O šlechtických jídelních souborech*, *Umění a řemesla* 29, 1985, s. 47-51.
- VONDRÁČEK, Radim (ed.), *Biedermeier. Umění a kultura v českých zemích 1814-1848*, Praha 2010.
- VOREL, Petr, *Šlechtická aristokracie barokní doby a její sídla ve východních Čechách*, in: Václav BŮŽEK (ed.), *Život na dvorech barokní šlechty*, České Budějovice 1996 (= *Opera historica* 5), s. 335-363.
- VYDROVÁ, Jiřina, *Italská majolika*, Praha 1955.
- VYDROVÁ, Jiřina, *Italská majolika*, Praha 1973.
- WISTER, Benita Maria Ines, *Kakao. Vom habsburgischen Hofgetränk zur niederländischen Kolonialware. Der Diffusionsprozess der Schokolade in Mitteleuropa vom 17. bis 19. Jahrhundert vor dem Hintergrund eines konsumspezifischen Kulturtransfers am Beispiel der Steiermark und Westfalens*, Graz 2012 (Diplomová práce).
- ZENKER, Franz G., *Allgemeine Kochkunst für jede bürgerliche Haushaltung überhaupt, und insbesondere für Köchinnen, oder gründliche Anweisung in kurzer Zeit die gesammte Kochkunst practisch zu erlernen*, Wien 1829.

VII. Obrazové přílohy

1. Portrét Leopolda Viléma Kolovrat-Krakovského

[převzato z http://austria-forum.org/af/AEIOU/Kolowrat-Krakowsky%2C_Leopold_Graf].

2. Zámek v Hrobech přibližně v roce 1934

[převzato z <http://sechtl-vosecek.ucw.cz/cml/35mm/film35mm0761.html>].

3. Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Hrobech, kde je pochován hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský

[foto: autorka].

4. Znak pánů z Kolovrat, umístěný nad balkonem v průčelí zámku v Hrobech

[foto: autorka].

5. Ukázka zámeckého inventáře z roku 1803

[Státní oblastní archiv Třeboň, oddělení Jindřichův Hradec, Velkostatek Radenín, inv. č. 565, sign. VI J/2a, kart. 36, fol. 615].

Obrázek 1: Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský

Obrázek 2: Zámek v Hrobech na fotografii přibližně z roku 1934

Obrázek 3: Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Hrobech, kde je pochován hrabě Leopold Vilém Kolovrat-Krakovský

Obrázek 4: Kolovratská orlice v průčelí zámku v Hrobech

